

**BULETINUL
INFORMATIV
AL UNIUNII
ARHITECTORILOR
DIN ROMANIA**

3/2018

Din cuprins:

EVENIMENTE INTERNAȚIONALE

Bienala de la Veneția
YOUNG TALENT ARCHITECTURE AWARD

ARHITECȚII ROMÂNII AU VIZITAT
BIENALA DE ARHITECTURĂ
DE LA VENEȚIA

EVENIMENTUL VERII

„UZINA DE APĂ” Suceava
Ediția a VII-a 2018

Zilele Culturii Urbane la „Uzina de Apă” Suceava

MULTICULTURALIA

Cartierul armenesc din Suceava
și patrimoniul evreiesc
din vechile târguri ale județului

PATRIMONIUL UAR - ARHIVA DE PROIECTE

Fondul Alfred Popper (1874-1946)

ARHITECȚI CARE NE INSPIRĂ

Vlad Alexandru GAIVORONSKI
Vasile ȚELEA

AR FI ÎMPLINIT 100 DE ANI

Alexandru Iotzu (1918-2003)
Nicolae Porumbescu (1919-1998)

EVENIMENTE ALE SUCURSALELOR

Suceava-Botoșani - Nicolae Porumbescu,
„Cetățean al Centenarului”
la 20 de ani de la dispariție

Argeș - Câmpulung -
Orașul cu cele mai multe clădiri monument
din România

Argeș - Copiii de ieri și de azi ai Basarabilor

Gorj - Expoziția „Arhitectura interbelică
a Bucureștiului și regalitatea”

ARHITECȚII ȘI TALENTELE LOR

Scriitorul-arhitect Emil Stănescu

Super curs de desen tehnic,
artistic și acuarelă, unic în România

IN MEMORIAM

Aurelian Trișcu (1924-2018)

Mira Graziela Dordea
(1934, București - 2017, München)

**IULIE
SEPTEMBRIE
2018**

**ROMEO BELEA
PREȘEDINTELE DE ONOARE
AL BIENALEI NAȚIONALE DE
ARHITECTURĂ 2018**

**iulie
septembrie
2018**

SUMAR

Caseta redacțională

redactare:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR
arh. Ioana Alexe - tehnoredactare
arh. Marina Macarie - sigla BIUAR

coordonator:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR
www.uniuneaarhitectilor.ro/BIUAR
ISSN 1582-2117
Se distribuie gratuit.

EVENIMENTE INTERNAȚIONALE

- 2 Bienala de la Veneția
YOUNG TALENT ARCHITECTURE AWARD | Alexandra FLOREȚA
- 6 ARHITECTII ROMĂNI AU VIZITAT BIENALA DE ARHITECTURĂ
DE LA VENEȚIA 2018 | Gabriela PĂȘĂRIN

EVENIMENTUL VERII

- 12 „UZINA DE APĂ” Suceava
Ediția a VII-a 2018 | Constantin GORCEA
- 16 Zilele Culturii Urbane la „Uzina de Apă” Suceava -
august 2018 | Alexandru PANAITESCU

MULTICULTURALIA

- 22 Cartierul armenesc din Suceava
și patrimoniul evreiesc
din vechile târguri ale județului | Anca FILIP

PATRIMONIUL UAR - ARHIVA DE PROIECTE

- 26 Fondul Alfred Popper (1874-1946) | Rodica PANAITESCU

ARHITECTI CARE NE INSPIRĂ

- 32 Vlad Alexandru GAIVORONSKI
- 36 Vasile ȚELEA - Proiectele de ținută au știința rafinată a detaliului

AR FI ÎMPLINIT 100 DE ANI

- 38 Alexandru Iotzu (1918-2003) | Ana Maria HARITON
- 42 Nicolae Porumbescu (1919-1998) | Ion ANDRIU

EVENIMENTE ALE SUCURSALELOR

- 46 Suceava-Botoșani - Nicolae Porumbescu,
„Cetățean al Centenarului”
la 20 de ani de la dispariție | Ion ANDRIU
- 48 Argeș - Câmpulung - Orașul cu cele mai multe clădiri monument
din România | Anca COȘA și Pavel POPESCU
- 52 Argeș - Copiii de ieri și de azi ai Basarabilor | Anca COȘA
- 54 Gorj - Expoziția „Arhitectura interbelică a Bucureștiului
și regalitatea” | Mihai Iacob MAIKOVSKI

ARHITECTII ȘI TALENTELE LOR

- 56 Scriitorul-arhitect Emil Stănescu | Olimpia SULTANA
- 58 Super curs de desen tehnic, artistic și acuarelă, unic în România

IN MEMORIAM

- 60 Aurelian Trișcu (1924-2018) | Ioan LUCACEL
- 70 Mira Graziela Dordea
(1934, București - 2017, München) | Nicolae LASCU

**ROMEO BELEA - PREȘEDINTELE DE ONOARE AL
BIENALEI NAȚIONALE DE ARHITECTURĂ 2018**

SPER....

**BNA 2018 ESTE CEA MAI AMPLĂ MANIFESTARE DE
ARHITECTURĂ ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA.
DEFĂȘURAREA EI ÎN MAI MULTE ORAȘE
DEMONSTRĂZĂ CĂ SE FACE ARHITECTURĂ DE
CALITATE PRETUTINDENI ÎN ȚARĂ.**

**AVEM CREATORI VALOROȘI ȘI TINERI ARHITECTI
ENTUZIAȘTI ȘI CU MESAJE IMPORTANTE.**

**ESTE RAȚIUNEA PENTRU CARE SPER CA BREȘLA
ARHITECTILOR SĂ REDEVINĂ EXTREM DE UNITĂ, AȘA
CUM A FOST DE-A LUNGUL VREMURILOR GRELE.**

SPER SĂ NU FIU UN OPTIMIST DECEPTIONAT.

BNA
BIENALA
NAȚIONALĂ
DE
ARHITECTURĂ
2018
XIII

100
ani de arhitectură
în România

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48,
București, sectorul 2, cod 020038

Secretariat: tel. 021.315.60.73,
0737.01.77.85,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneaarhitectilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 076.819.81.78,
076.819.81.79,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00-16:00, tel. 021.310.91.94,
biblioteca@uniuneaarhitectilor.ro

YOUNG TALENT ARCHITECTURE AWARD

BIENALA DE ARHITECTURĂ DE LA VENETIA A AVUT ȘI O SECȚIUNE PENTRU TINERII ARHITECȚI

autor: Alexandra FLOREA

Fundațiile Mies van der Rohe și Creative Europe au anunțat că a doua ediție a **Young Talent Architecture Award** este unul dintre cele 12 evenimente conexe ale Bienalei. La ediția 2018 au participat 334 proiecte de diplomă, 451 studenți, 118 școli de arhitectură din 32 țări (China și Coreea de Sud au fost țări invitate).

Young Talent Architecture Award s-a născut din interes față de primii pași ai dezvoltării profesionale a tinerilor arhitecți și din dorința de a le călăuzi drumul către o carieră în domeniu. La a doua ediție, s-a dorit descoperirea unor tineri arhitecți, urbanști și peisagiști, cărora le revine sarcina transformării mediului înconjurător în viitorul apropiat. Juriul a nominalizat 12 proiecte, dintre care 4 (patru) au fost declarate câștigătoare. Ceremonia de acordare a premiilor a reunit, la Palatul Michiel, cele mai bune proiecte aparținând școlilor de arhitectură, planificare urbană și peisagistică din Europa.

În afara premiului propriu-zis, câștigătorilor li se asigură vizibilitate prin intermediul expozițiilor YTAA 2018 și a arhivelor online, un profil pe site-ul World-Architects.com.

CÂȘTIGĂTORII EDIȚIEI

În concepția juriului, cele patru proiecte câștigătoare au o relevanță socio-culturală care se materializează în funcție de personalitatea fiecărui participant și de argumentele personale care țin de maniera în care fiecare autor înțelege mediul social din care provine.

Hendrik Brinkmann a absolvit Colegiul de Arhitectură, Media și Design din cadrul Universității de Arte din Berlin și a prezentat proiectul „**Neue Bauakademie Berlin** - a club for the former&future architecture”.

Proiectul este o contribuție la dezbateră contemporană asupra viitorului arhitectural, programatic al Bauakademie din Berlin. Lucrând pentru reconstruire înseamnă a-ți pune un set de întrebări care fac ca problemele

Matthew Gregorowski a absolvit The Cass Faculty of Art, Architecture&Design din cadrul Universității Metropolitane din Londra și a prezentat proiectul „**Deplorable Framework**”.

designului să fie și mai complexe: toate deciziile trebuie să ia în considerare clădirile existente care e foarte posibil să fie de mult pierdute însă nu uitate.

Juriul a considerat că autorul construiește un proiect retoric cu întrebări care ar trebui să fie puse cu insistență, având relevanță socio-culturală.

Julio Gotor Valcárcel a absolvit Școala de Arhitectură din cadrul Universității Politehnice din Madrid, prezentând proiectul „**Perdido (Lost) - P.R.U.S. of Madrid**”.

Proiectul reprezintă o propunere pentru o reinventare holistică a mediului rural britanic. Formarea unei vaste păduri noi recompune peisajul Peak District National Park și structurile sale. Juriul a fost atras de complexitatea situației post-Brexit și de felul în care autorul se confruntă cu un simțământ puternic de a reimagina această situație.

Loed Stolte a absolvit Faculty of Architecture and the Built Environment (Delft University of Technology) și a prezentat proiectul „**The Bank of England: a dialectical project**”.

P.R.U.S. of Madrid reprezintă planul de recuperare a spațiilor subterane ale Madridului. Scopul proiectului este recuperarea peisajului uitat și convertirea acestuia într-un spațiu public. Începând cu cercetarea, planul este dezvoltat prin recuperarea spațiilor existente, creând o nouă rețea de accese și conectoare ale spațiilor urbane.

Juriul a subliniat faptul că proiectul funcționează, în același timp, la niveluri diferite: urban, infrastructural și tectonic, prin intermediul experimentelor cu sistemul arhitectural.

Inspirat de legendara Bank Of England a lui John Soane, bazată pe teoria ruinei și a construcției, a interiorității și a exteriorității cu publicitatea autentică și puterea instituțională.

Juriul a fost impresionat de originalitatea proiectului: ruina, banii, banca. Schițele extraordinare sunt completate de niște scrieri foarte frumoase.

Loed Stolte a decedat în luna decembrie a anului trecut. Familia a dorit păstrarea vie a memoriei sale și a decis participarea în cadrul decernării acestui premiu. YTAA 2018 este dedicat memoriei sale.

JURIUL

„Ca jurați, ne-am îndreptat atenția către proiectele care refuza «clișeul» rezolvării problemelor propovăduit în educația de arhitectură și care au potențialul de a restabili un set de valori etice, etnice și sociale” - Salomon Frausto, președintele juriului YTAA 2018.

Juriul a fost compus din cinci specialiști de renume, reprezentând diverse școli și tendințe din domeniul arhitecturii și criticii de arhitectură:

Solomon Frausto - președinte - director de studii la Universitatea de Tehnologie din Delft, Centrul Berlage pentru studii avansate în arhitectură și urbanism, unde este responsabil pentru programul de doctorat. Militând pentru o mai bună „alfabetizare” arhitecturală, Salomon Frausto predă, publică și ține conferințe internaționale pentru a atenționa publicul cu privire la mediul contemporan construit.

Martina Bauer - arhitect, a studiat arhitectura la Universitatea Tehnică din Berlin și la Institutul Regal de Tehnologie din Melbourne. Lucrează la Barkow Leibinger din anul 1999, având la activ proiecte mici și proiecte la scară mare în Germania și în afara acesteia. Barkow Leibinger este un birou de arhitectură americano-german, cu sedii în Berlin și New York și este lider internațional în fabricarea tehnicilor digitale și analoge.

Ana Betancour - cercetător, profesor în cadrul Departamentului de arhitectură și urbanism și rector al Universității de Arhitectură din Umeå (Suedia). Proiectele ei se axează atât pe sfera arhitecturii, cât și pe cea a urbanismului, având drept metodă cercetarea academică, proiectele multidisciplinare/culturale/media, concentrându-se pe strategiile alternative și metodele de a alinia practica de

arhitectură la schimbările globale care afectează toate orașele în zilele noastre.

Matilde Cassani - arhitect, cu doctorat în Planificare Spațială și Dezvoltare Urbană în cadrul Politehnicii din Milano, Matilde Cassani se situează între arhitectură, instalații și design de evenimente. Cercetările sale reflectă implicațiile spațiale ale pluralismului cultural în contextul vestic contemporan. Matilde a urmat cursuri la Akademie Schloss Solitude în Stuttgart și Headlands Center for the Arts în San Francisco.

Ralner Mahlamäki - arhitect, a studiat la Universitatea de Tehnologie din Tampere, obținând Master of Science in Architecture, în 1987. Este fondatorul biroului de arhitectură Lahdelma&Mahlamäki Architects, cu sediul la Helsinki, unul dintre cele mai de succes firme de arhitectură din Finlanda.

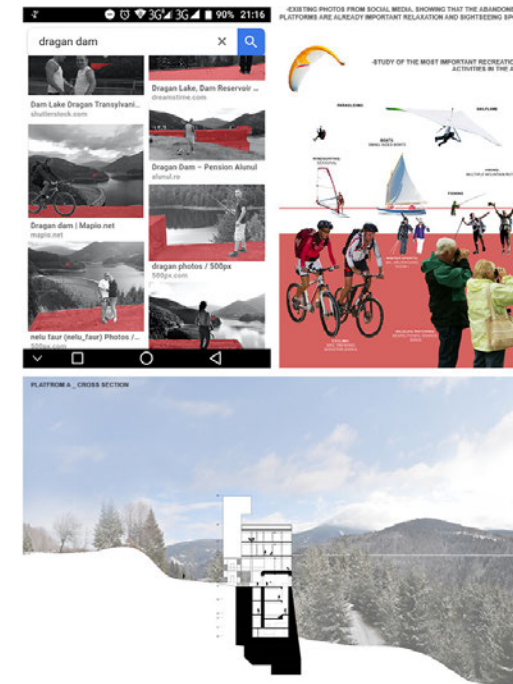

PREZENȚA ROMÂNEASCĂ

Printre finaliști s-au remarcat patru proiecte de diplomă care provin de la Universitatea „Ion Mincu”:

Roxana Andreea Irimia - „Platformă de Cercetare Biologică pe Lacul Bicăz”

Propunerea Andreei constă „într-o platformă de cercetare biologică pe suprafața apei. O astfel de intervenție poate atrage beneficii: prin contactul direct cu mediul pe care îl investighează, prin includerea unui amestec de spații educaționale și de cercetare de laborator, împreună cu spații publice accesibile turiștilor sau vizitatorilor”. O puteți urmări

pe Andreea pe site-ul: <https://vimeo.com/261736226>

Edmond Lakatos - „Dând sens structurilor izolate, deficitare și fără formă. Centrul de tratament și post-tratament, Lunca Vișagului”

„În întreaga lume există o problemă cu privire la baraje. De obicei, este nevoie de un efort enorm timp de 10-20 ani pentru a construi un baraj mare și, de fiecare dată, rezultă structuri masive care, ulterior, nu au și un alt scop. Cum funcționează aceste structuri industriale în contextul de astăzi? Cum putem să le găsim noi funcțiuni?”. Îl puteți urmări pe Edmond pe site-ul: <https://youtu.be/oqRl3ods60>

Alexandru Adrian Niculescu - „Spațiile interstițiale și regenerarea urbană. Studiu de caz: Revitalizarea Galeriilor Blanduziei din centrul istoric al Bucureștiului”
„Acest proiect de diplomă constă într-o intervenție de revitalizare a unei zone din centrul istoric al Bucureștiului, prin dezvoltarea și recuperarea trecutului Galeriilor Blanduziei, înțelegând nevoile actuale, pentru a adăuga valoare, a educa, a atrage capital și a îmbunătăți calitatea vieții cu ajutorul unui spațiu funcțional, estetic și fluid”.

Mai multe despre proiectul lui Alexandru pe site-ul: <https://youtu.be/ARymxQX9IXI>

Constantin-Alin Palimaru - „Arhitectura la interfața dintre port și oraș. Forum Constanța”

„Proiectul se află atât între oraș și port, cât și la limita dintre centrul istoric și cel administrativ, întrucât este localizat la limita acestor zone, devenind un centru care le conectează”.

ARHITECTII ROMÂNI AU VIZITĂT BIENALA DE ARHITECTURĂ DE LA VENEȚIA 2018

Jurnalul Gabriela PĂȘĂRIN

9 octombrie 2018 - Veneția! O dimineață de sfârșit de vară, în care, împreună cu cei 17 colegi arhitecți din București și 7 din Craiova am urcat pe vaporetto, spre Lido di Venezia, insula lungă de 11 kilometri care închide Laguna Venețiană, cu un scop precis: documentare la Bienala de Arhitectură 2018, ediția a XVI-a.

În Lido, unde Hotel Veneția 2000 ne aștepta, am găsit un loc unde parcă poposeam pentru un concediu la mare, căci elegantul hotel în stil clasic își deschidea fațada principală către plaja generoasă a Mării Adriatice și nu spre vânzoleala de vaporețe, vapoare, gondole și șalupe de pe Canal Grande.

Am făcut întâi o plimbare de recunoaștere a împrejurimilor, descoperind că Lido este, de fapt, o cochetă stațiune de vacanță. Traversând insula, pe străduțele liniștite invadate peste tot de verdeață și flori, am întâlnit numai case și vile cu arhitectură elegantă și oameni senini, relaxați și amabili. Totul în jur părea într-o armonie pașnică, o încântare care te făcea să te simți fericit. În cele din urmă, pentru că în scurt timp am ajuns la ponton, am luat vaporetto spre Piața San Marco, unde ne-am reîntâlnit cu toții. Soarele, care cobora deja spre asfințit, poleind auriu Bazilica San Marco, Palatul Dogilor și Torre dell'Orologio, făcea să te simți ca într-o carte de povești. Am poposit chiar în marea Piață, la o masă la „Floriant”, pentru că suna românește și pentru că orchestra, românească și ea, se auzea mirific în acea atmosferă invadată de frumusețe și porumbei. Spre seară, Piața San Marco, parcă și mai aglomerată, se umpluse de zeci de lumini și luminițe. Pe vaporetto, în drum spre Lido, totul în jur era feeric.

10 octombrie 2018 - Am poposit în frumosul parc de la Giardini, presărat cu pavilioanele expoziționale ale țărilor participante la Bienala de Arhitectură sau la cea de Artă, care se țin aici alternativ, din doi în doi ani, încă din 1895. Înainte de a ne împrăști curioși prin pavilioane, la intrare, am făcut vestitele poze de grup, ca să immortalizăm momentul vizitei noastre.

A fost copleșitor. Doar pentru pavilionul Spaniei ar fi trebuit câteva ore

bune ca să studiem toate proiectele, propunerile și ideile care tapetau la maximum interiorul.

Belgia, mai simplu, avea doar niște trepte albastre, dar cineva nu te lăsa să le urci decât dacă te descălțai, așa ca ideea de „free space” murea în fața primei trepte.

Olanda ne-a întâmpinat în oranj, propunând niște instalații care sugerau modul în care epoca automatizării modelează totul în jur.

În Pavilionul Central, 16 arhitecți și câteva firme de arhitectură propuneau o serie de instalații și reinterpretări ale unor realizări anterioare.

În Pavilionul României, totul era liber la atins, la pipăit și la încercat, amintindu-ne cu nostalgie de copilăria noastră, modestă în jucării, dar bogată ca ofertă, acolo, în curtea din spatele blocurilor, cu cheia de gât. Am preferat să mă așez într-un leagăn, gândindu-mă la cât de gălăgioasă ni se auzea pe vremuri fericirea de-a ne zbungui liber, după voia imaginației noastre debordante. România era primul pavilion întâlnit cu o atmosferă vie, caldă și sprinteră. Oare or fi aflat până la urmă și ceilalți ce a însemnat șotronul de la intrare pentru copiii care am fost noi odată?

După pavilionul nostru, nu m-a mai impresionat nimic. Din păcate, premiul pavilion al Elveției mi-a amintit prea mult de aberațiile pe care le-am întâlnit prin casele postdecembriste de pe la noi, făcute după ureche, fără arhitecți, fără autorizații, nici măcar după bunul-simț al omului simplu de la țară. Nu, nu mi-a plăcut, indiferent de mesajul pe care au dorit să ni-l transmită.

Spațiu mai liber decât în pavilionul României nu mi s-a părut să-l fi găsit pe la alții.

Am plecat aproape de închidere, sfârșiți de oboseală. A fost interesantă incursiunea, dar mult prea bogată pentru o singură zi.

11 octombrie 2018 - Dimineață, întâlnirea la micul dejun, cafeaua și plecarea în grup spre Arsenale! Spațiul de expunere - fostul mare centru de producție unde, în perioada preindustrială, s-a construit flota navală a Veneției - era altceva! În acest spațiu inedit, lung de 300 m și flancat de coloane solide de cărămidă, arhitecți de top și firme de arhitectură din arealul internațional, prezentau instalații și proiecte, împărțite pe două secțiuni, una care încerca să le elaboreze, inspirată fiind din operele remarcabile ale trecutului, iar cealaltă care se referea la practica predării, cuprinzând creații dezvoltate în domeniul educației academice. Trecând prin Arsenale, puteai vedea o varietate de răspunsuri care se străduiau să găsească o formă cât mai sintetică și mai coerentă care să corespundă temei sub care se desfășura Bienala. După trecerea în revistă a tuturor lucrărilor expuse, ne-am grăbit către un vaporetto care să ne ducă în insula San Giorgio Maggiore. Am coborât, vizitând întâi Bazilica San Giorgio Maggiore, proiectată de arhitectul Andrea Palladio, în stil renescentist clasic.

Am luat-o apoi pe lângă ea, de-a lungul malului, până am ajuns la accesul spre parcul în care se aflau amplasate Capelele Vaticanului. Am ajuns, în sfârșit, în păduricea în care am descoperit Capelele Vaticanului, cu care Sfântul Scaun participă pentru prima dată, anul acesta, la Bienala de Arhitectură de la Veneția.

Dispuse pe un traseu ca un labirint, cele 10 capele reprezintă simbolic una din cele 10 porunci. Concepute de 10 arhitecți din țări diferite, fiecare dintre ele este o interpretare personală a „Capelei din Pădure”, a arhitectului suedez Erik Gunnar Asplund. Proiectele demonstrează cum o capelă poate să-și îndeplinească rolul independent față de o religie anume sau un spațiu religios, putând avea o reprezentare diferită și originală. După Bienală, toate cele 10 capele urmează a fi transferate în zone speciale din lume, afectate de calamități.

12.10.2018 13:31

10.10.2018 19:20

La întoarcerea spre casă, am făcut iar o escală în Piața San Marco, cu destinația Podul Rialto. Într-o aglomerație de nedescris, am reușit să admirăm Canal Grande în lumina apusului.

12 octombrie 2018 - Ultima zi cu obiectiv, cele trei insule: Burano, Torcello și Murano, au însemnat plimbări în sus și-n jos cu vaporetto, printr-o aglomerație de ambarcațiuni, de la gondole la vapoare de croazieră impresionante. Cum se descurcă toți în acest trafic nebun pe apă încă nu știu, dar, oricum, e clar că au o mare abilitate. Burano, e ca un orașel pentru păpuși, o simfonie de culori, mătăsuri și dantele. Cu căsuțe înguste, de o singură travee, maximum de două niveluri, de-o parte și de alta a unui canal ce traversează insula, cu

glafurile ferestrelor pline de flori și uși cu perdelețe dantelate.

Torcello este o insulă ca un paradis verde și liniștit, cu o amprentă nostalgică de vechi, care are și ea un canal ce o traversează, cu câteva podețe romantice, vezi Ponte del Diavolo. Astăzi, doar câțiva oameni o mai populează.

Murano este o altă insulă din laguna venețiană, celebră pentru fabricarea vestitei sticle de Murano. Farul înclinat și campanilele celor două biserici sunt punctele ei specifice. Farmecul insulei stă însă în clădirile vechi, în atitudinea localnicilor, calmă și primitoare, și în atmosfera liniștită a locurilor. Dimineață, la ora 3.00, plecam cu primul vaporetto spre aeroport, cu destinația București.

MULTICULTURALITATE ȘI ALȚI TERMENI EUROPENI LA ZILELE CULTURII URBANE

„UZINA DE APĂ” SUCEAVA - EDIȚIA A VII-A - 2018

Proiectul cultural din anul 2018 continuă o serie de șase evenimente desfășurate sub genericul ZILELE CULTURII URBANE la „Uzina de apă” Suceava:

- 2012 - Ediție inaugurală - la aniversarea a „100 de ani de la darea în folosință a fostei Uzine de apă din Suceava”
- 2013 - Ediția a II-a, cu tema: „REGENERAREA PATRIMONIULUI RECENT”-
- 2014 - Ediția a III-a, cu tema: „PROTEJAREA PATRIMONIULUI ARHITECTURAL NECLASAT”
- 2015 - Ediția a IV-a, cu tema: „PATRIMONIUL ARHITECTURAL ROMÂNESC DIN AFARA GRANIȚELOR ȚĂRII”
- 2016 - Ediția a V-a, cu tema: „PATRIMONIUL CONSTRUIT, ÎNTRE AUTORUL ANONIM ȘI PERSONALITĂȚILE MAJORE”
- 2017 - Ediția a VI-a, cu tema: „PATRIMONIUL ARHITECTURAL, ÎNTRE GENERAȚII”

autor: Constantin GORCEA

De fapt, au fost 1+6 evenimente, primul fiind cel din 2011, înaintea inaugurării propriu-zise. Acest prim eveniment s-a desfășurat sub forma unui atelier (workshop) studentesc interdisciplinar, cu tema: Integrarea în comunitatea locală a Centrului de Arhitectură, Cultură urbană și Peisaj/ fosta Uzină de apă din Suceava - soluții de punere în valoare a potențialului de relaționare cu orașul al noului obiectiv cultural.

Această acțiune, care a avut loc în plin șantier de restaurare și refuncționalizare a Uzinei de apă, cu căști de protecție pe cap, cu instruire de securitate a muncii făcută cu constructorul, a fost poate cel mai productiv și creativ moment în ceea ce privește elementele de identitate a noului centru. Aproape toate elementele de semnalistică și de identificare ale Uzinei de apă (logoul, bannerul de pe fațadă, afișul și invitațiile la evenimente) au fost concepute atunci, ele fiind finalizate și utilizate ca atare la prima ediție (inaugurală) din 2012. De aceea, la fiecare ediție, prezentăm fotografia echipei „caștilor galbene” de la început.

Anul acesta, care include un ciclu simbolic de 7 ani, pregătirea activităților a fost făcută din nou în cadrul unui atelier (workshop) cu studenți. Aceștia au extins baza de propuneri pentru integrarea Uzinei de apă într-o incintă, prin includerea în complex a Casei de pompe. Pentru această acțiune, s-au reluat discuțiile de transformare a ei într-o sală multifuncțională împreună cu Primăria Municipiului Suceava, Teatrul „Matei Vișniec” și ACET Suceava, proprietarul clădirii, și s-au început releveele prin scanare 3D împreună cu firma specializată, International Partner Buro. Studenții de la această ediție au lucrat sub protecția unor căști simbolice de culoare albă, sugerând permanentul șantier de creație care este Uzina de apă. Echipa a fost coordonată de arh. Anca Loghin și Andreea Manole, iar numele studenților voluntari ne vorbește despre caracterul „multicultural” al acestora: Loredana Enache, Miruna Gontariu, Simona Zhang Han-Lu, Ionuț Popovici și Jack Popovych.

Tema propusă pentru anul acesta: ANUL EUROPEAN AL PATRIMONIULUI CULTURAL 2018 - Patrimoniul arhitectural multicultural în euroregiunea de nord-est* intră în tematica generală a ANULUI EUROPEAN AL PATRIMONIULUI CULTURAL 2018 - lansat la inițiativa Comisiei Europene, în timpul Forumului Culturii Europene de la Milano (7-8 decembrie 2017), având deviza „Our Heritage. Where the past meets the future/ Patrimoniul - locul în care trecutul se întâlnește cu viitorul”

Pentru a clarifica subiectul de anul acesta care, prin utilizarea unui limbaj oficial, dar rigid, al documentelor Uniunii Europene ne-a atras și unele critici, trebuie spus că euroregiunea de nord-est pe care am luat-o în considerare nu este nici cea politică, nici administrativă, nici cea economică și nici nu se limitează la Bucovina istorică. Fără a transforma într-o polemică discuția asupra unor termeni, prin natura lor ambigui, euroregiunea avută în vedere a fost delimitată de cei care am reușit să ne adunăm în jurul problemelor patrimoniului multicultural și care avem deja o tradiție de a ne întâlni pentru a discuta teme legate de patrimoniu.

Pe lângă conferențiarilor și invitații din Suceava, Botoșani, Iași, Bacău, Neamț sau din regiunea Cernăuți, din Ucraina și Republica Moldova, am avut invitat și un arhitect din Lvov-ul vechilor drumuri comerciale medievale ce treceau prin Suceava. De asemenea, a participat și un coleg sociolog din Cluj, care ne-a vorbit despre caracterul tranșnic al limbajului arhitectural și chiar un student arhitect din Turcia, aflat la Suceava într-un schimb de student, prin organizația IAESTE. Pentru acest ultim participant imaginea minaretului de la biserică transformată în moschee din Kamenetz Podolsk, pe care a fost amplasată o statuie a Fecioarei Maria când moscheea a fost reconstruită ca biserică, cred că a fost o experiență edificatoare a multiculturalității zonei, la fel de sugestivă ca reprezentarea asediului Constantinopolului zugrăvită

pe zidul bisericii de la Voroneț.

Tema s-a dezbătut în trei sesiuni ale conferinței, ai cărei moderatori au fost: arh. Ion Andriu, arh. Corina Roncea și arh. Iulia Cosovanu. S-au prezentat comunicările:

- Reapropierea socială a patrimoniului arhitectural. Multiculturalitatea între tăvălugul „Global Village” și criza identitară - sociolog Zoltan Salanki;
- Identitate etnică, lingvistică, statală și spațială a ucrainenilor din România și a românilor din Ucraina: analiză comparativă - ist. Serghei Hakman;
- Patrimoniul uman al arhitecturii românești în vâltoarea opresiunii totalitare - arh. Vlad Mitric-Ciupe;
- Botoșani, un târg medieval la confluența a trei imperii - arh. Mihai Tulbure;
- Cartierul armenesc din Suceava și patrimoniul evreiesc din vechile târguri ale județului Suceava - prezențe majore pe harta patrimoniului arhitectural multicultural - arh. Anca Filip;
- Cernăuți - Arhitectură europeană, arhitectură românească (1860-1940) - arh. Octavian Carabela, arh. Mihaela Criticos;
- Biserica aparținând comunității armenesti din Chișinău - arh. Sergius Ciocanu;
- Multiculturalitatea, factor al dezvoltării teritoriale. Patrimoniul industrial din Bucovina - urb. Adrian Ciongher;
- Moara cu aburi din com. Mereșeni, raionul Hincești, Republica Moldova - arh. Boris Gangal;
- Naționalism și socialism în opera lui Nicolae Porumbescu - ist. artă Constantin Hostiuc;

- Analiza patrimoniului modernist-socialist în România și Republica Moldova prin câteva studii de caz: construcții utilitare și ansambluri industriale - arh. Dumitru Rusu;
  - Inițiativa de artă, Muzeul lui Ivan Levynsky din Lvov - arh. Reznikov Andriy Anatoliyovych.
- Subiectele au fost teme de analiză și dezbateri între participanți, dar și în cadrul sesiunii Concluzii și sinteze tip „masă rotundă”, moderată de arh. Ileana Tureanu. Expunerile au fost dublate și completate de expoziția tematică Patrimoniul arhitectural multicultural în euroregiunea de nord-est, coordonată de arh. Constantin Gorcea și arh. Iulia Cosovanu. Au fost prezentate cărțile care ne vorbesc despre arhitecți care și-au impus personalitățile puternice în contextul istoric defavorabil:

- Ioana Grigorescu. Calea sincerității - autor arh. Alexandru Panaitescu;
  - În numele tatălui. Supraviețuire și integrare socioprofesională în familiile arhitecților deținuți politic din România comunistă. Arhitectul G. M. Cantacuzino în dosarele Securității - autor arh. Vlad Mitric-Ciupe.
- Piesa de teatru jucată în spațiul neconvențional al Uzinei de apă, „Cyrano de Bergerac, poate...” - one man show cu Mîndru Cătălin Ștefan, a transpus texte din Dušan Kovačević, Matei Vișniec, A. P. Cehov, W. Shakespeare, care, în contextul evenimentului, au putut fi înțelese ca trăiri și experiențe umane universale, dar și adaptate unor situații geo-spațiale particulare. Deplasarea în Ucraina (Cernăuți, Hotin și Kamenetz-

Podolsk) pentru a vizita obiective ce ilustrează tema generală pusă în discuție și conferința in situ privind Influența diferitelor culturi asupra formării patrimoniului arhitectural Kamenetz-Podolsk - arh. Fețur Vasyl Volodymyrovich, arh. Rudyuk Viktor Volodymyrovich, au dat nota de concret și realitate întregului demers cultural.

Mottoul-întrebare prezentat în deschiderea manifestării:

Trebuie „orașul considerat un «artefact», o formă materială produsă de istorie?”

(text original în limba franceză: „... la ville considérée comme un «artefact», une forme matérielle produite par l'histoire”) extras din cursul post universitar al CEA Architecture urbaine din 1991-1992, de la Ecole d'architecture de Paris-Belleville, îi poate șoca pe cei care mai cred că orașele sunt făcute de arhitecți.

Întreaga dezbateri a pus în evidență faptul că trăim cu această coexistență a suprapunerilor istorice. Acesta este mediul nostru de viață și patrimoniul arhitectural multicultural pe care trebuie să-l înțelegem, să-l respectăm și să-l valorificăm.

Cert este că la fereastra de deasupra intrării principale în Uzina de apă, pe toată durata manifestării, au fluturat steagul Uniunii Europene și însemnele Anului European al Patrimoniului Cultural 2018!

JURNAL DE
PARTICIPANT

ZILELE CULTURII URBANE LA „UZINA DE APĂ”, SUCEAVA - AUGUST 2018

 text: Alexandru PANAITESCU
fotografii: Rodica și Alexandru
PANAITESCU

Și anul acesta am avut bucuria, dar în primul rând onoarea, să particip la ediția a VII-a, 100+6, ale ZILELOR CULTURII URBANE la „Uzina de Apă” din Suceava, cu tema „Patrimoniul arhitectural multicultural în euroregiunea de nord-est”, înscris în seria de evenimente prilejuite de ANUL EUROPEAN AL PATRIMONIULUI CULTURAL 2018.

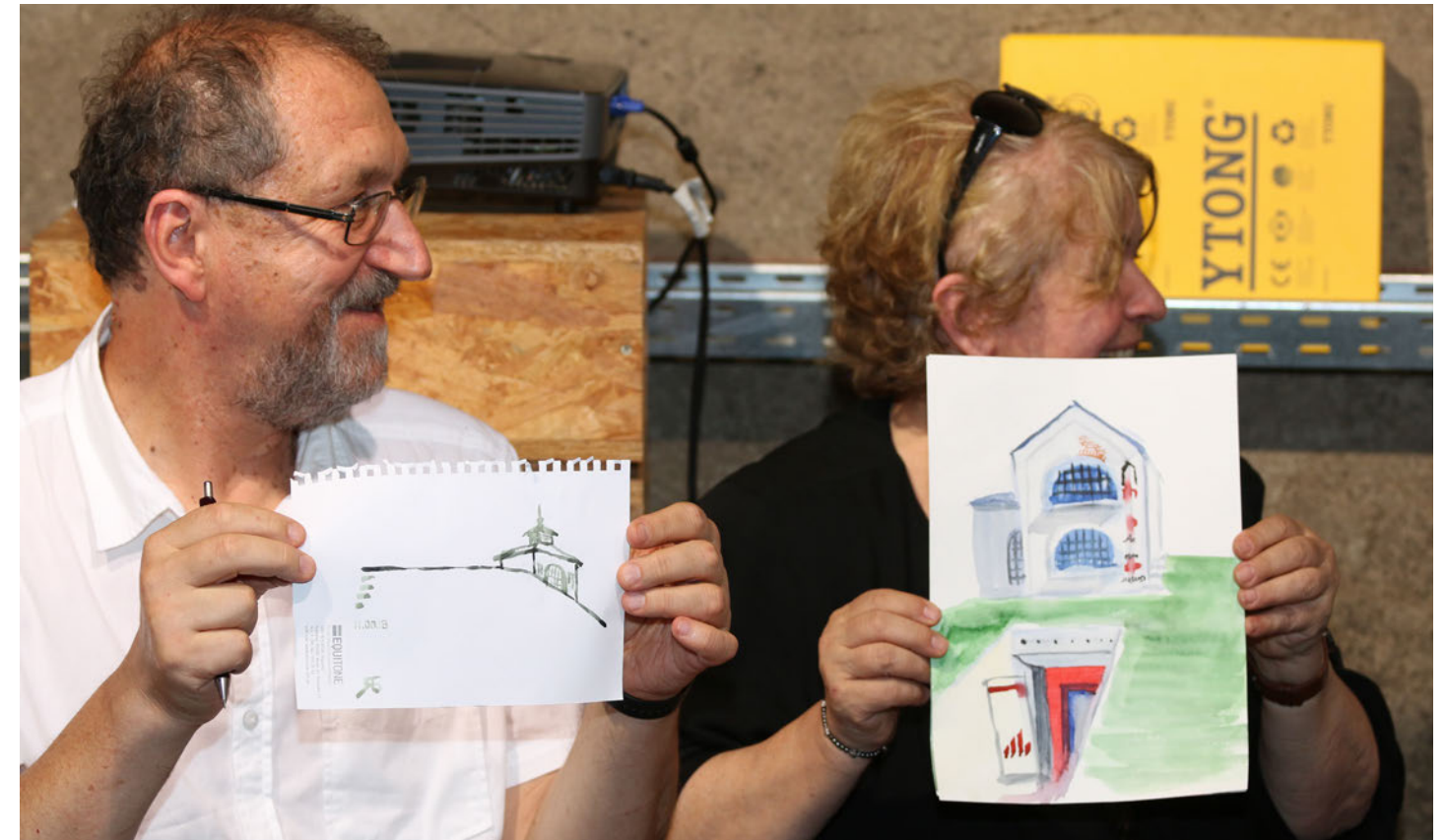
Manifestarea de la Suceava, devenită tradițională și de referință în peisajul arhitectural românesc, a reunit și anul acesta atât personalități profesionale din țară, dar s-a bucurat, ca de obicei, și de prezența unor colegi din Republica Moldova și Ucraina - Cernăuți.

Evenimentele au fost grupate în două părți, desfășurate în condițiile unei organizări ireproșabile, caracterizată de ospitalitatea caldă a colegilor din Suceava, coordonați de arhitecții Constantin Gorcea și Ion Andriu.

Prima parte a fost dedicată unei serii de comunicări științifice și câtorva evenimente colaterale, pentru ca partea a doua să cuprindă o deplasare documentară în Ucraina, în partea de nord a Bucovinei istorice, la Cernăuți și Hotin, continuată până la Camenița.

Pe lângă obișnuitele discursuri de început, ale colegilor Constantin Gorcea și Ion Andriu, dar și al Ilenei Tureanu, președintele UAR, deschiderea manifestării a fost marcată și de vernisarea expoziției „Patrimoniul arhitectural multicultural în euroregiunea de nord-est” (curatori: arh. Constantin Gorcea și Iulia Cosovanu) și de prezentarea workshopului „Uzina de Apă 2018” (arh. Anca Loghin și studenți voluntari).

A urmat lansarea a trei proaspete apariții editoriale referitoare la viața și creația câtorva arhitecți. O primă prezentare a făcut arh. Alexandru Panaitescu referitor la albumul monografic Ioana Grigorescu. Calea sincerității, editat de Uniunea Arhitecților din România și revista Arhitectura, înscrisă în programul RECUPERAREA REPERELOR, inițiat de arh. Ileana Tureanu - președintele UAR. Cartea în 384 de pagini, incluzând și 518 imagini, cuprinde o amplă prezentare monografică a activității și a vieții Ioanei

subiect dezvoltat de urb. Adrian Ciongher, urmat de arh. Boris Gangal, care a prezentat Moara cu aburi din Comuna Mereșeni, Republica Moldova. Istoricul de artă Costantin Hostiuț a vorbit despre naționalism și socialism în opera lui Nicolae Porumbescu. Un subiect oarecum conex a prezentat arh. Dumitru Rusu, care a făcut o analiză a patrimoniului de factură modernistă din perioada socialistă în România și Republica Moldova, prin câteva studii de caz privind construcții utilitare și ansambluri industriale. Ultima prezentare s-a referit la inițiativa în artă, exemplificată de arh. Reznikov Andriy Anatoliyovych prin Muzeul lui Ivan Levynsky din Lvov.

Seria de comunicări s-a încheiat printr-o masă rotundă, de concluzii și sinteze, moderată de arh. Ileana Tureanu, președintele UAR, care, așa cum era

de așteptat, s-a desfășurat într-o atmosferă destinsă, animată, jumătatea de oră programată inițial fiind depășită cu mult.

* * *

În următoarele două zile s-a făcut deplasarea documentară în partea nordică a Bucovinei istorice, aflată astăzi în Ucraina. Am beneficiat de ghidajul competent și entuziast al lui Dragoș Olaru, fost cercetător la Arhivele Statului din Cernăuți, un cunoscător pasionat al monumentelor, dar mai ales al istoriei Bucovinei, cu toate avaturile ei din ultimele două secole și jumătate, de cele mai multe ori tragice. Prima escală s-a petrecut la Cernăuți, un exemplu de evoluție urbană multiculturală, cu o arhitectură

Grigorescu, prestigioasă personalitate a arhitecturii românești din anii '60 ai secolului trecut. Realizarea editorială a fost posibilă datorită unei echipe care a mai cuprins pe arh. Ioana Alexe - concepția grafică, arh. Rodica Panaitescu - cercetarea arhivistică și fotografii, Olimpia Sultana - sprijin bibliografic, Răzvan Hatea - scanări și asistență IT.

Momentul Ioana Grigorescu s-a bucurat și de prezența unor reprezentante a două importante mănăstiri restaurate de arhitectă. De la Voroneț a venit maica stareță, stavrofora Gabriela Platon, iar de la Dragomirna au venit monahia Maria Magdalena Gherghina, secretara mănăstirii, și rasofora Veniamina Crăciun, tânără specialistă IT și talentat grafician de carte. În continuare, curtea Uzinei de Apă a găzduit o întâlnire ad-hoc a acestora cu arh. Ileana Tureanu, Adriana Tănăsescu și alți colegi, ocazie pentru o animată și îndelungată discuție pe teme editoriale sau religioase și nu numai, care într-o atmosferă destinsă și veselă a facilitat cunoașterea și apropierea sinceră între două medii, cel monahal și cel laic, care de regulă se intersectează numai superficial.

Un interes semnificativ a stârnit prezentarea recentei cărți publicate de Editura Vremea, coordonată de arh. Vlad Mitric-Ciube, care cuprinde un material senzațional despre Arhitectul G. M. Cantacuzino în Dosarele Securității. Acest volum, împreună cu cel de interviuri în numele tatălui. Supraviețuirea și integrarea socioprofesională în familiile arhitecților

deținuți politic din România comunistă, se înscriu în preocupările constante ale autorului de a face cunoscut destinul a numeroși arhitecți care au suportat regimul concentrațional comunist. Tot arh. Vlad Mitric-Ciube a prezentat o incitantă comunicare despre Patrimoniul uman al arhitecturii românești în vâltoarea opresiunii totalitare.

După prelegerea sociologului Zoltan Salanki, prima zi s-a încheiat cu surpriza spectacolului teatral activ și interactiv, one man show, susținută de actorul Mîndru Cătălin Ștefan, cu titlul „Cyrano de Bergerac, poate...”, care a reunit texte de Dušan Kovačević, Matei Vișniec, Anton P. Cehov, William Shakespeare și Edmond Rostand, rezultând o parodie plină de umor, un discurs teatral coerent, cu un substrat de multe ori trist.

Ziua a doua a continuat seria de prezentări ilustrând în mod divers tema reuniunii din acest an: arh. Mihai Tulbure despre Botoșani, un târg medieval la confluența a trei imperii, arh. Anca Filip despre Cartierul armenesc din Suceava și patrimoniul evreiesc din județul Suceava, arh. Mihaela Criticos și Octavian Carabela au prezentat arhitectura europeană și românească (1860-1940) din Cernăuți. Istoricul ucrainean Serghei Hakman a făcut o analiză comparativă privind identitatea etnică, lingvistică și statală a ucrainenilor din România și a românilor din Ucraina, iar arh. Sergius Ciocanu a prezentat Biserica armenescă din Chișinău.

Ultima sesiune a fost rezervată unei prezentări despre multiculturalitate ca factor al dezvoltării teritoriale,

marcată de spiritul central european moștenit din timpul Imperiului Austriac. Periplul prin Cernăuți a început în Piața Teatrului, a cărei monumentalitate este accentuată cu multă subtilitate prin conformarea în debleu a parcului din centrul său. Dintre clădirile adiacente pieții se remarcă Opera (1905, arh. Fellner și Helmer) și Casa Comunității Evreiești, cu o arhitectură eclectică cu influențe Jugendstil. Dar atenția ne-a fost atrasă în primul rând de surprinzătoarea lucrare a arh. Horia Creangă, fostul Palat Cultural, clădirea impozantă datând din 1938 și care este practic absentă în bibliografia de specialitate din România. Lucrarea care ne-a impresionat în mod special a fost Palatul Mitropolitan (astăzi Universitatea), operă a arhitectului ceh Josef Hlavka (1831-1908) ridicată aproximativ între anii 1860-1878 de Mitropolia Ortodoxă a Bucovinei și Dalmației. Monumentală construcție, înscrisă astăzi în patrimoniul mondial al UNESCO. Cu o arhitectură de zidărie aparentă, de un eclecticism sofisticat, cu surse diverse de inspirație, inclusiv unele accente neobizantine, exprimate printr-o mare bogăție de detalii.

Cetatea Hotinului aflată pe malul Nistrului este o fortificație legendară, datând cel puțin de la începutul secolului al XV-lea, din vremea lui Alexandru cel Bun, întărită apoi și de Ștefan cel Mare, cu o dezvoltare exterioară din timpul stăpânirii otomane. Ultimul punct al deplasării noastre a fost Cetatea Camenița, din provincia Podolia, care printre altele a jucat un rol important și-n relațiile moldavo-polone mai ales în secolele XVI-XVII.

Nu putem decât să evidențiem rezultatele excelente ale întregului program, desfășurat într-o atmosferă colegială, de sinceră prietenie.

„CARTIERUL ARMENESC” DIN SUCEAVA ȘI PATRIMONIUL EVREIESC DIN VECHELE TÂRGURI ALE JUDEȚULUI SUCEAVA

text și foto: Anca FILIP

Armenii și evreii sunt două dintre etniile care au avut o contribuție majoră la crearea patrimoniului arhitectural multicultural al Moldovei. Din acest vast patrimoniu, comunicarea și-a propus o succintă prezentare a valoroaselor măturii păstrate în județul Suceava.

Încă din anul 1408, urmare a privilegiului acordat de domnitorul Alexandru cel Bun negustorilor din Lvov, cu prevederi extinse și asupra negustorilor din Rutenia și Podolia, în Suceava se constituie o importantă comunitate armeană. Din acest moment și până în secolul al XX-lea, armenii vor constitui a doua cea mai numeroasă etnie a Sucevei, după români. Încă din secolul al XVI-lea, bogații negustori armeni ctitoresc Mănăstirea Hagigadar, iar la începutul secolului al XVII-lea, puternic fortificata Mănăstire Zamca.

Mărginit de două biserici armenesti ridicate în secolul al XVI-lea: Biserica „Sfânta Cruce” și Biserica „Sf. Simion” (foto 01), cartierul armenesc

din Suceava s-a dezvoltat de-a lungul unor vechi străzi atestate încă din secolele al XVI-lea și al XVII-lea: Ulița cea Mare Armenească - astăzi strada Armenească, Ulița Crimca - astăzi strada Dragoș Vodă, Ulița Armenească - astăzi strada Ion Creangă. Acest cartier cu o puternică identitate este alcătuit din locuințe de mari dimensiuni, cu pronunțat caracter popular, care dezvoltă formele locuinței țărănești tradiționale, fiind construite de un veritabil patriciat negustoresc orășenesc. Pe parcele de mari dimensiuni, cu livadă, casele sunt construite retras de la stradă, fiind toate orientate cu fațada principală către est și fațada laterală către stradă. Cu structură din lemn, pe temelie înaltă din piatră, ele au mai multe încăperi, de mari dimensiuni. Acoperișul este în patru ape, cu pantă accentuată și cu ștreșini ample. Învelitoarea tradițională era din șită. Casele au cerdac pe una sau două laturi. Accesul se realizează printr-un foisor centrat pe fațada principală. Pe sub acest foisor se realizează accesul în beciuri din zidărie, boltite. Cele mai vechi locuințe de acest tip păstrate până astăzi datează din secolul al XVIII-lea (foto 02, 03, 04). Datorită valorii lor culturale excepționale, aceste vechi case negustorești au fost protejate încă din anul 1955 prin înscriere în Lista Monumentelor de Cultură de pe teritoriul RPR întocmită de Academia RPR - Comisia Științifică a Muzeelor, Monumentelor Istorice și Artistice.

Cartierul armenesc și-a conservat până astăzi țesutul urban istoric: trama stradală, parcelarul și mare parte a fondului construit, constituindu-se într-una din valorile cultural-istorice și identitare majore ale Sucevei.

Și comunitățile evreiești au avut un rol important în tranzitul comercial dintre Imperiul Otoman și Uniunea Polono-Lituaniană. Începând cu secolul al XVIII-lea, boierimea moldovenească a invitat, prin hrisev domnesc, întregi comunități de negustori și meșteșugari, cu pondere importantă evreiască, să se stabilească în Moldova. Evreii s-au așezat în orașele târg din Moldova construindu-și sinagogi și temple, școli, spitale, băi. În vechile târguri ale județului Suceava, se păstrează un bogat patrimoniu cultural evreiesc.

În Siret, alături de Templul Mare, ridicat în secolul al XIX-lea, cu o minunată decorație pictată și de importante reședințe, unele găzduind în prezent instituții publice, o valoare culturală foarte ridicată o are ansamblul de mari dimensiuni al celor trei cimitire evreiești, dintre care cel mai vechi datează din secolul al XVIII-lea (foto 05, 06).

În Rădăuți, la începutul secolului al XX-lea, funcționau 23 de sinagogi. Templul Mare din centrul orașului, construit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, impresionează prin monumentalitatea sa (foto 07).

În Gura Humorului, unde evreii reprezentau la începutul secolului al XX-lea jumătate din populația târgului, se află două cimitire evreiești, cu peste 2.000 de morminte.

În Fălticeni, evreii reprezentau populația majoritară la sfârșitul secolului al XIX-lea. La acea

vreme, în oraș existau 13 sinagogi, organizate pe bresle. În prezent se mai păstrează Sinagoga Mare, construită în prima parte a secolului al XIX-lea, Spitalul Israelit, construit în anul 1894, și un cimitir evreiesc, cu o piatră de mormânt datând din anul 1780, anul fondării târgului (foto 08).

Ca recunoaștere a valorii culturale ridicate a acestui patrimoniu multicultural, mare parte a sa beneficiază de cea mai înaltă protecție legală prin înscrierea în Lista Monumentelor Istorice din România.

Rezumat al comunicării prezentate în cadrul evenimentului cultural, ZILELE CULTURII URBALE la „Uzina de apă” Suceava, ediția a VII-a, cu tema ANUL EUROPEAN AL PATRIMONIULUI CULTURAL 2018 - Patrimoniul arhitectural multicultural în Euroregiunea de Nord-Est, care s-a desfășurat în perioada 10-12 august 2018 la Suceava.

FONDUL ALFRED POPPER (1874-1946)

text și cercetare arhivă:
Rodica PANAITESCU
scanări: Răzvan HATEA

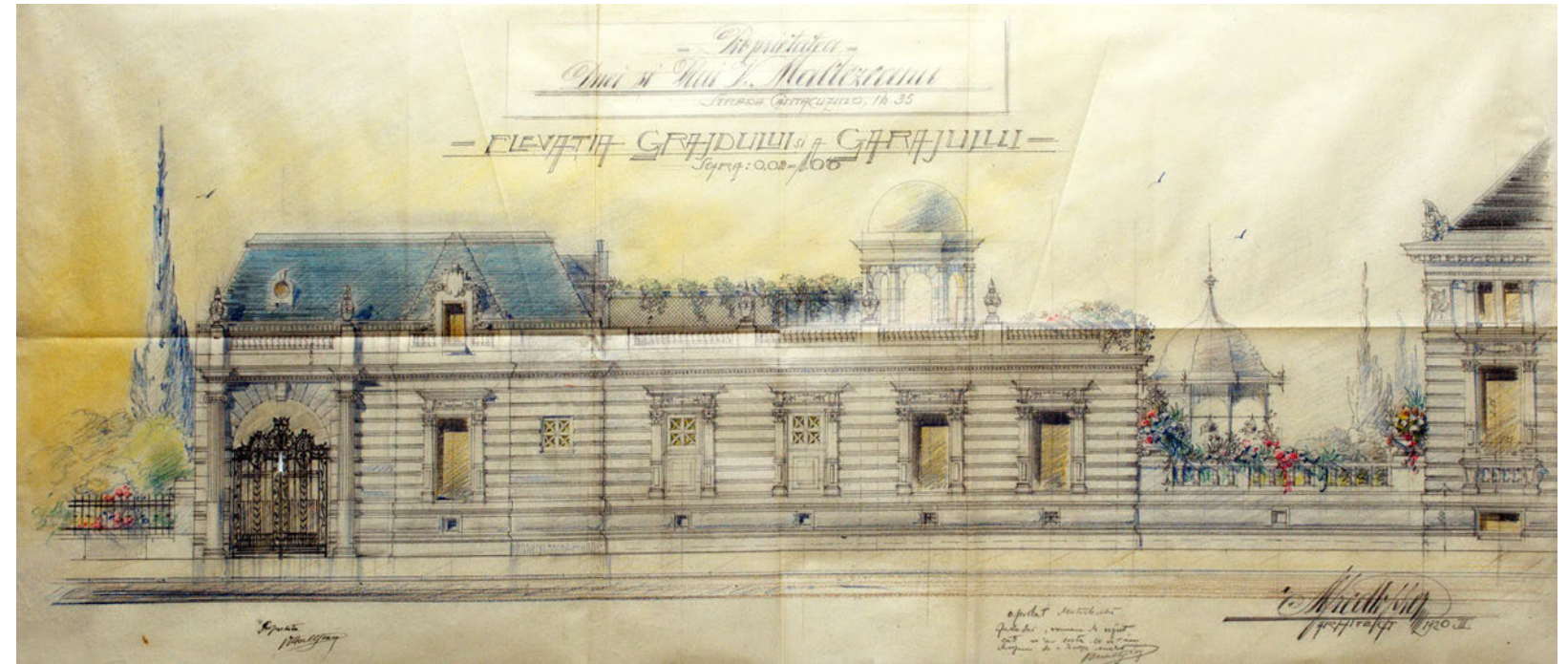
Arhitecții Alfred Popper și Jean Ernst lucrând în atelierul arh. Karel Zdeněk Líman

Arhiva de Proiecte a Uniunii Arhitecților din România s-a completat cu un impresionant fond documentar care a aparținut arh. Alfred Popper (1874, Brașov - 1946, București), primit cu titlu gratuit, prin bunăvoință doamnei arh. Marina Iliescu, având sprijinul domnișoarei dr. ist. Alexandra Țanțăreanu, gest pentru care le adresăm mulțumiri călduroase. Arhiva i-a fost dată doamnei arh. Marina Iliescu la începutul anilor 1980 de către colegul său de la IPCT, arh. Hubert Popper, fiul lui Alfred Popper, atunci când a emigrat cu toată familia în Germania.

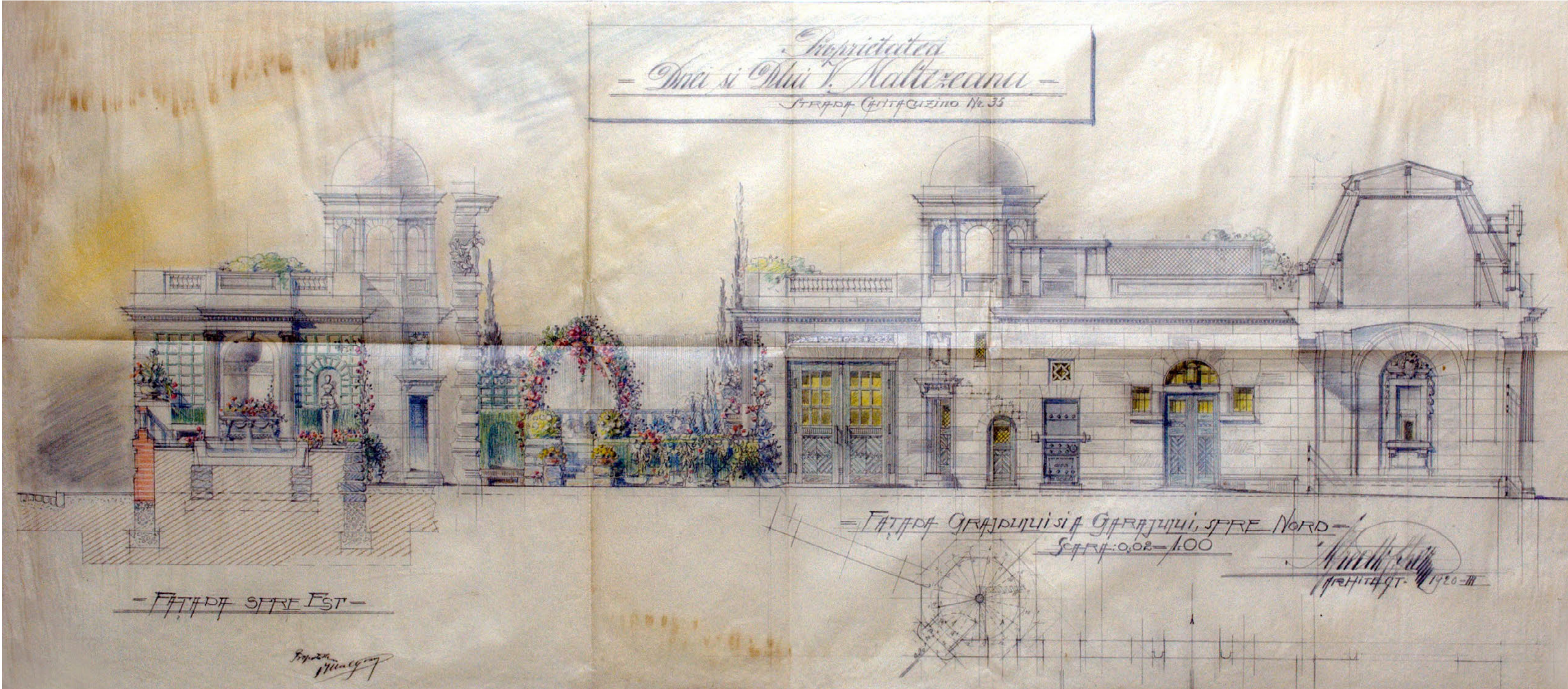
Materialele primite de UAR constau din 30 de suluri cu planșe pe calc, foiță de studiu sau hârtie ozalid, patru dosare cu schițe și două cutii cu clișee foto pe sticlă cu imagini de arhitectură, dar și de familie. Treptat, planșele au intrat într-o primă fază de sortare, cercetare și conservare, urmând să fie fotografiate sau scanate și introduse apoi în arhiva digitală de proiecte a UAR, pentru a deveni un bun accesibil celor interesați.

Menționăm câteva dintre proiectele și schițele primite, cum ar fi: detalii sc. 1:1 pentru Salonul de Aur din Castelul Peleșor, iconostas pentru biserica de la Arnota, edificii de cult, fațade ale imobilului Carul cu Bere, Gara din Sinaia, Pavilionul Regal al Gării Sinaia, detalii pentru Castelul Zamora, conac din județul Muscel, interioare din Istanbul, casa proprie din Str. Sfinților, vila Andronic de pe Cumpătu-Sinaia, studii pentru case în stil neoromânesc și multe altele, cu precădere planuri și detalii pentru vile.

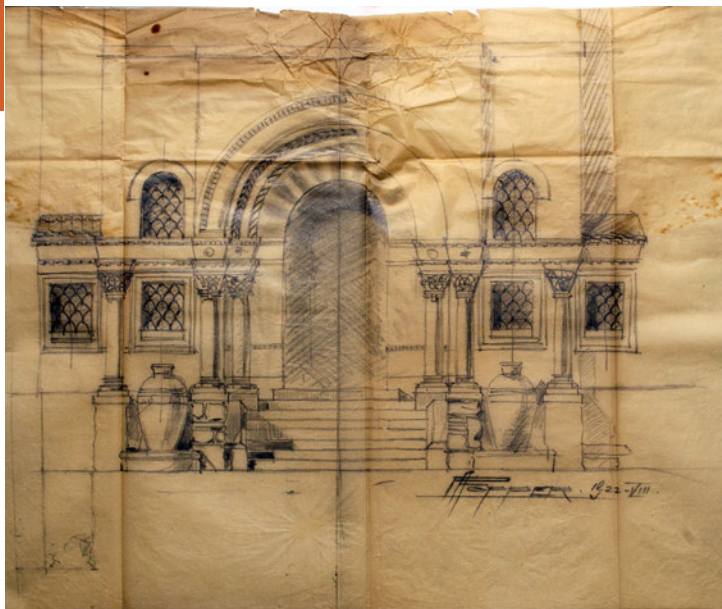
Alfred Popper este o personalitate foarte puțin cunoscută astăzi, dar în primele decenii ale secolului al XX-lea a fost binecunoscut și apreciat, cu o notabilă activitate, remarcându-se ca arhitect practician, fără diplomă universitară, dar inclus datorită experienței profesionale în categoria arhitecților cu drept de practică recunoscut (conform Tabloului Arhitecților din 1934).

Bun desenator, cu o manieră de lucru caracterizată prin finețe, a avut o pregătire profesională făcută în bună măsură ca autodidact, preponderent practică, începută în Germania, la Görlitz, unde s-a specializat în delicata construcție a cuptoarelor circulare de tip Hoffman, pentru arderea cărămizilor. Apoi, timp de doi ani, a urmat Technische Hochschule din Viena, unde a fost elevul profesorului arh. Wilhelm von Doderer. Revenit în România și-a îmbogățit experiența în atelierul arh. Jozsef Kofcinski, participând la realizarea imobilului Carul cu Bere din București. Între 1904-1908, a fost angajat al Biroului regal de arhitectură de la Sinaia, condus de arhitectul ceh Karel Zdeněk Líman, alături de acesta, contribuind la amenajarea Castelului Peleş; după care, timp de doi ani, între 1910-1912, a practicat la Istanbul, alături de un arhitect francez.

Alfred Popper a abordat stilurile agreate ale momentului, de factură eclectică sau istoricist-romantică, apoi a fost interesat de arhitectura neoromânească. Printre lucrările sale care au reținut atenția menționăm din București:

casele Steinbach și Zlatko din Cotroceni, în apropierea Facultății de Medicină; casa dr. Urlățeanu din str. Dumbrava Roșie 10, casa Gogu Dumitrescu din str. prof. Ioan Ursu 6; casa proprie din Str. Sfinților; casele ing. Macovei și ing. Misicu din Parcul Jianu, iar de pe Valea Prahovei amintim Vila Tache Ionescu din Sinaia și vila colonel Leonida din Zamora-Bușteni.

Fondul Popper constituie o valoare a arhivei UAR care, pe măsura cercetării, va fi prezentat detaliat și va sta la dispoziția cercetătorilor, îmbogățind cunoștințele despre arhitectura interbelică.

Legende ilustrații

- 00 - Arhitecții Alfred Popper și Jean Ernst în atelierul arh. Karel Zdeněk Líman
- 01, 02 - Studii din 1920 pentru fațadele anexelor unei vile
- 03 - Studiu pentru intrarea principală într-o vilă
- 05, 06 - Detalii pentru decorații interioare, 1919
- 07, 08 - Studii pentru mobilier: canapele
- 11 - Vila Gogu Dumitrescu din București

VLAD ALEXANDRU GAIVORONSKI

Născut în 1956 la Cluj-Napoca, sunt absolvent al Universității de Arhitectură „Ion Mincu” (1982), după absolvirea unui ciclu de 3 ani de arhitectură în cadrul Institutului Politehnic „Traian Vuia” din Timișoara, în 1979.

Aparțin generației „Baby Boomers”. De pe la 6 ani îmi amintesc o zi cu ninsoare fină și pe Dej alături de Maurer, într-o mașină decapotabilă americană, pe strada Victor Babeș din Timișoara, îndreptându-se către un șantier important - Stadionul 1 Mai. Am crescut cu Nat King Cole, Ray Charles, Beatles, Beach Boys, dar și cu Tito Gobi, Mario del Monaco, Maria Callas. Tatăl meu, inginer constructor, cântase în anii de după război într-o formație de jazz, iar bunica din partea mamei a insistat să fac pian și a reușit. După 15 ani am descoperit ELP, Clapton, Santana, Jethro Tull, Led Zepellin și mai ales Pink Floyd, apoi, în facultate, Chick Corea, John McLaughlin, Oregon, Weather Report, Coltrane...

autor: Vlad GAIVORONSKI

Timp de peste opt ani, 1983-1990, am lucrat în cadrul Institutului de Proiectare IPROTIM, perioadă în care am realizat o serie de lucrări, unele premiate de Uniunea Arhitecților: un bloc micuț cu câteva apartamente ce se dorea o replică a unui tip specific de arhitectură interbelică timișoreană sau Centrul Cultural din cadrul proiectului de Centru Civic, ilustrând preocuparea noastră de atunci (alături de Ioan Andreescu, etc., în colectivul coordonat de Șerban Sturdza) de a realiza un ansamblu poros, contextual și modern opus modelului tip Casa de Cultură sau Casa a Poporului.... În paralel, alături de mai mulți colegi în cadrul unui grup de studii independent, „underground”, format încă din anii studenției, am elaborat o serie de proiecte și studii, încurajați fiind de premiarea în toamna lui 1981, în cadrul unui concurs internațional de la Tokyo - Central Glass International Design Competition, cu tema „O Capelă pentru Meditație”. În vara aceluiași an, am exersat, la Portița, seară de seară, chitara alături de un profesionist ce cânta în maniera lui Joe Pass. Am fost foarte aproape să merg în această direcție, dar premiul doi cu pricina m-a făcut să rămân alături de Florin Colpacci, Adrian Ionașiu, Claudiu Panaitescu, Ioan Andreescu. Am rămas fidel chitării, pe care o „consult” aproape zilnic, încercând ceea ce aș putea numi „ad-hoc music”. Pentru cei din preajmă, uneori e suportabil.

După 1990, activitatea profesională, care continuă până în prezent - peste 80 de proiecte, între care peste 50 edificate - s-a desfășurat, nu întâmplător, în cadrul ANDREESCU & GAIVORONSKI și s-a împletit cu alte două:

- activitatea didactică în cadrul Facultății de Arhitectură din cadrul Universității Politehnica din Timișoara, profesor titular, cu lucrarea de doctorat susținută în anul 2000 la UAUIM București, cu titlul „Matrici vii ale spațiului tradițional”, publicată în anul 2002 la Editura Paideia și nominalizată în cadrul Bienalei de Arhitectură în același an, titular al cursurilor de Teoria Arhitecturii, Poetica și Fenomenologia Spațiului, Exercițierea Profesiei și coordonator al activității de atelier de proiectare la anii 3, 5 și 6.

- activitatea în cadrul UAR și apoi OAR în slujba profesiei, îndeplinind diferite funcții și coordonând, în 2005-2006, volumul „Exercitarea profesiei de arhitect”, Editura Simetria, și reprezentând breasla noastră, din 2008, în cadrul Professional Practice Commission al UIA, responsabil, alături de fostul președinte Albert Dubler, pentru tema „Value of Architecture Enhancing the Quality of Life”, devenită pentru mine subiect de studiu major în ultimii ani, votată ca ghid aspirațional al UIA la Congresul de la Seul, din 2017.

În general, activitatea mea ar putea fi definită și de cele peste 50 de premii și nominalizări obținute, între care cele internaționale precum Premiul European pentru Construcții din Oțel ECCS din 1997, nominalizările la Premiul European pentru arhitectură Mies van der Rohe în 2008 și 2010, selecționarea în cadrul WAF - World Architecture Festival în anul 2010 și 2016, premiile din cadrul Bienalei Euroregionale BETA în 2016 și de Selecționarea ca WINNER la GERMAN DESIGN AWARDS în 2018, cele naționale, în cadrul Bienalelor Naționale, Premiilor Arhitect, Romanian Building Awards, etc., de cele câteva cărți editate - „Ioan Andreescu și Vlad Gaivoronschi - discursurile (post)moderne ale arhitecturii”, Ed. Fundației Arhitect Design 2008 și „Identitate și alteritate în spațiul urban”, împreună cu Ioan Andreescu, în 2009 la aceeași editură, „50-60, Proiectul Universității de Vest”, volum coordonat alături de Otilia Hedeșan și Rudolf Graef, de articolele publicate, de conferințele susținute în țară și străinătate, de prezența în publicații din țară și străinătate sau de expozițiile la care am fost prezent cu lucrări, începând cu cele din țară - Timișoara, Cluj-Napoca, București - și continuând cu cele din Szeged, Salonic, Istanbul, Bruxelles, Bienala Internațională de Arhitectură de la Veneția, Leipzig, Viena, Budapesta, Singapore, Barcelona, Tokyo, Seul, Frankfurt etc. În anul 2010, lucrarea City Business Centre Timișoara a reprezentat România în cadrul expoziției „Sustainable architecture in Europe” la Parlamentul European de la Bruxelles, iar în anul 2012 am obținut „Diploma de Excelență pentru Contribuții Deosebite în Promovarea Arhitecturii Românești” în cadrul Bienalei Naționale de Arhitectură.

Într-o mare măsură, lucrările majore la care am lucrat în ultimii 10-15 ani au acoperit sectorul privat -

hoteluri, un cămin de bătrâni privat, mari ansambluri de birouri, locuire colectivă și servicii - regenerări urbane în Timișoara și Cluj-Napoca, la care se adaugă locuirea individuală, spațiul domestic oferindu-mi câteva experiențe profesionale deosebite.

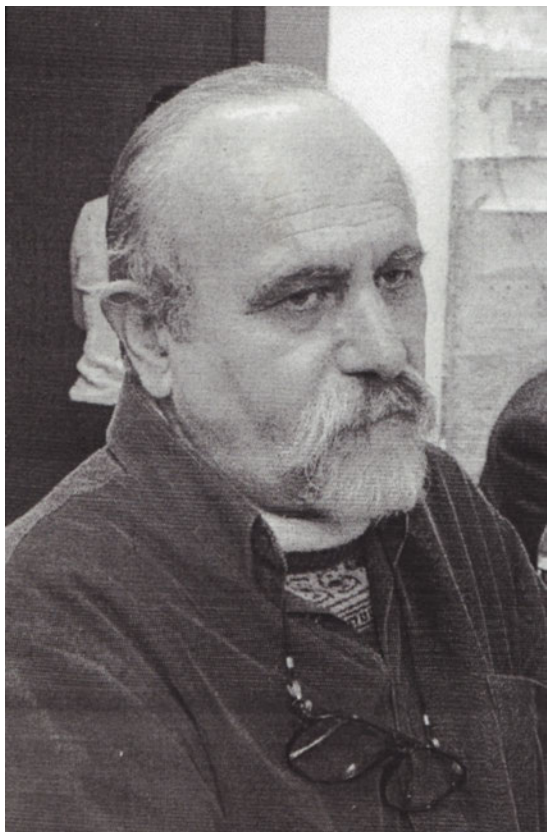
Sunt interesat în mod deosebit de înțelegerea arhitecturii ca experiență nemijlocită, ca emoție, de caracterul magic, de capacitatea sa de a fi o surpriză mai ales prin atmosferă, prin geometria luminii și prin „sonoritatea” și tactilitatea spațiilor și formelor, de importanța calității spațiului trăit efectiv în identificarea cu lucrurile, decât de arhitectura ca subiect fotogenic. Pentru mine, importantă rămâne capacitatea arhitecturii de a îmbătrâni frumos, de a fi precum instrumentele muzicale, trebuind să pună în valoare, să amplifice, să modeleze sau să îmblânzească energiile mediului înconjurător, natural, urban, câștigând o patină nobilă. A rezultat astfel o dublă preocupare, aceea pentru vocația materialității de a îmbrățișa timpul, de a conferi spațiu memoriei, de a găzdui pe termen lung și aceea pentru limbajul fin al prezenței luminii în raport cu spațiile penumbrei. În aceste condiții, muzica, literatura, desenul/acuarela, fotografia, călătoriile, științele umane, au devenit pasiuni ce s-au întâlnit cu cea pentru arhitectură.

În final nu pot să nu amintesc cele câteva nume de care se leagă firul vieții mele profesionale și nu numai: Ștefan (Puiu) Iojică, primul care mi-a deschis ochii către desen, acuarela și arhitectură; Ștefan Bertalan, cel ce a marcat ireversibil câteva generații de artiști și arhitecți români; Hans Fackelmann, cel pe care l-a onorat cu prezența un tren întreg de studenți și colegi la inaugurarea Bisericii de la Orșova; Victor Gioncu, de la care am învățat că poți rămâne tânăr până la sfârșit; Alecu Beldiman, fiindu-i aproape în primii 10 ani de UAR după 1990; Mihail Caffé și Ana Maria Zahariade, pentru că mi-au fost alături pe baricadele doctoratului; Șerban Sturdza, alături de care am muncit în slujba profesiei noastre timp de opt ani; Florin Colpacci, fără de care anii '80 ar fi fost mai lipsiți de farmec; Albert Dubler, pentru sprijin și încredere la PPC - UIA și, nu în ultimul rând, Ioan Andreescu, alături de care voi sărbători în curând 40 de ani de colaborări diverse și frumoase dialoguri.

PROIECTELE DE ȚINUTĂ AU ȘTIINȚA RAFINATĂ A DETALIULUI

autor: Vasile ȚELEA

După absolvirea, în 1966, a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, am avut privilegiul de a lucra alături de arh. Șerban Manolescu la configurarea planului general al stațiunii VENUS de pe litoral.

Colectivul condus de Șerban era un laborator în care experimentam inedite forme de hoteluri, vile, restaurante și alte dotări ce defineau stațiunea, fără a avea alte constrângeri decât propria noastră creativitate. Îndemnul de a ne implica în definitivarea și finalizarea unui proiect de anvergură cu pasiune, cum a fost cel pentru VENUS, a venit din partea lui Șerban sub formularea: „Sunt ocazii cu care s-ar putea să nu te întâlnești de două ori în viață”. Pe atunci (1966-1970) Institutul de Proiectare din Constanța, în care se lucrau proiectele pentru litoral, se afla într-o clădire de pe faleză, lângă Farul Genovez, construită în 1882 de Alexandru Orăscu (în prezent, Amiralitatea), iar atelierul nostru avea vederea spre mare.

Am realizat proiectul pentru zona de vile din jurul lacului și a restaurantului Orion, din stațiune. Obținerea unei amprente mediteranene prin întrepătrunderea spațiului interior cu cel exterior, prin deschiderea camerelor către un patio, prin crearea unor stradele și tratarea volumelor prin alternarea zidurilor albe cu piatră naturală a fost ideea călăuzitoare a partiului arhitectural.

O provocare deosebită a fost proiectarea hotelurilor înalte din stațiune - Vulturul, Cocorul și Pajura - care, în jurul unui nucleu central oval, de circulație, aveau camerele dispuse perimetral, ca un evantai. La discutarea planurilor de execuție cu inginerii, aceștia ne-au cerut elemente suplimentare de cotare a formei geometrice prezentate, crezând că totuși vom simplifica partiul prezentat. Astfel, arh. Kemal Ghengiomer și cu mine, mai „proaspeți” inițiați în formulele matematice, le-am furnizat planurile cu dispunerea înclinațiilor camerelor cotate în grade, minute și secunde, drept care hotelurile au fost realizate ca atare. Așa cum a remarcat și arh. Cezar Lăzărescu în lucrarea sa „Arhitectura construcțiilor turistice moderne din România” - în stațiunea VENUS au fost experimentate variate forme de compunere a arhitecturii turistice.

Din colectivul pentru stațiunea VENUS au mai făcut parte arhitecții Mircea și Lidia Anania, Nicolae Cuimdjoglu și Constantin Ghioca.

Itinerarul meu profesional, după experiența VENUS, s-a mai intersectat cu Șerban Manolescu la realizarea ansamblului hotelier AMFITEATRU din stațiunea OLIMP, în 1971-1972, iar din 1982, vreme de peste 20 de ani, am lucrat din nou împreună la Carpați Proiect, în București, legându-ne o trainică prietenie.

Dintre lucrările mai importante realizate - ca autor sau coautor - ar fi de

menționat: Ambasada României la Cairo (Egipt), la care am căutat să integrez edificiul în contextul urban valoros al insulei Zamalek, atât ca volumetrie, cât și ca tratare cu materiale durabile; remodelare și extindere la Gara Fetești; ansamblul de locuințe „Emerald” din str. Tuzla, București; Casa de Oaspeți a BNR din str. Dr. Staicovici, București; modernizare și extindere hotel Flora, București.

Student fiind, l-am avut coleg de grupă pe Zoltan Takacs, la care am admirat acuratețea prezentării proiectelor, ceea ce m-a impulsionat să-mi perfecționez tehnica schițării prin desen a conceptelor. Pasiunea pentru desen și fotografie s-a concretizat ulterior și prin participarea la câteva expoziții și concursuri, unde am obținut mențiuni și premii.

În paralel cu activitatea de proiectare, preocupările pentru istoria arhitecturii au constituit o permanență pe parcursul anilor, fapt ce a făcut posibilă și structurarea unor sinteze asupra arhitecturii din România, publicând în 2005 „Arhitectura secolului 20” și în 2014 - „Personalități ale arhitecturii românești - 1880-2010”.

„Arhitectura secolului 20” inserează, în ordine cronologică, realizările din țară, comparativ cu evenimentele arhitecturale de pe mapamond și în corelație cu determinările sociale, politice și cu manifestările cultural-artistice din epocă, pentru a pune în evidență așezarea arhitecturii românești în matca preocupărilor pe plan mondial. Ambele cărți au fost ilustrate cu peste 1.000 de desene ale autorului.

Călătorind destul de des în ultimii ani în Elveția, am vizitat de fiecare dată localitatea Dornach, de lângă Basel, fiind fascinat de personalizarea și imprevizibilitatea detaliilor locuințelor realizate de Rudolf Steiner (1861-1925). Este acolo un manual deschis de detalii. De-a lungul anilor am rezonat cu arhitectura lui Frank Lloyd Wright, Kenzo Tange, Santiago Calatrava, Mario Botta, Herzog & Meuron, Jean Nouvel.

De la toți am reținut că realizarea unor lucrări de ținută are, neaparat, știința rafinată a detaliului.

ALEXANDRU IOTZU (1918-2003)

autor: Ana Maria HARITON

S-au împlinit 100 de ani de la nașterea arhitectului Alexandru Iotzu, personalitate remarcabilă a arhitecturii românești din secolul trecut și profesor respectat al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”.

S-a născut la București, la 17 august 1918, fiu al Mariei Iotzu (Georgescu) și al lui Constantin Iotzu (arhitect, profesor și decan al Facultății de Arhitectură din București între anii 1940-1944). Tatăl său, arhitect de talent și admirabil self made man (venise în România după absolvirea liceului francez din Bituli), a constituit pentru viitorul arhitect un permanent model și competitor. („Toată viața mi-am dorit să demonstrez că pot să fac la fel de mult ca tata, ba chiar mai bine” - mi-a mărturisit într-o discuție.)

A învățat desenul sub îndrumarea pictorului Constantin Petrescu Dragoș și, din 1935, înaintea absolvirii Liceului „Spiru Haret”, a început să lucreze în biroul tatălui său. Urmează cursurile Facultății de Arhitectură din București între anii 1936-1941. Fiind concentrat în armată și trimis pe front în mai multe campanii, își susține diploma abia în februarie 1944, obținând calificativul Magna cum Laude. În timpul facultății, a lucrat în biroul de arhitectură al lui Petre Antonescu (din 1939), iar din 1941 - în cel al lui Octav Doicescu.

Începând cu 1945, lucrează ca arhitect proiectant în mai multe instituții (Societatea de Telefoane, Direcția Aviației Civile, Direcția de Investiții a Comitetului Cinematografiei, Institutului Proiect București), începându-și în 1956 activitatea la ISCAS, ca șef de atelier. Perioada în care a proiectat în cadrul institutului (1956-1972) va fi una deosebit de fertilă în activitatea arhitectului. Elaborează o serie întreagă de proiecte importante: ansambluri de locuințe (Cartier de locuințe Parc, Suceava, 1960; Ansamblul central Piatra Neamț, 1961-1964); construcții hoteliere (Hotelul Ceahlăul, Piatra Neamț, 1963-1965; Hotelul Parc, Turnu Severin, 1966-1967) și teatre (restructurarea Teatrului de Stat din Arad, 1957-1961 - coautor arh. Victor Aslan; Teatrul Mic din București, 1959-1961; Teatrul Național din Craiova, 1967-1972), multe dintre ele obținând Premiul Uniunii Arhitecților.

Dacă proiectele ansamblurilor de locuințe colective manifestă o oarecare indiferență față de context, într-un mod caracteristic pentru arhitectura

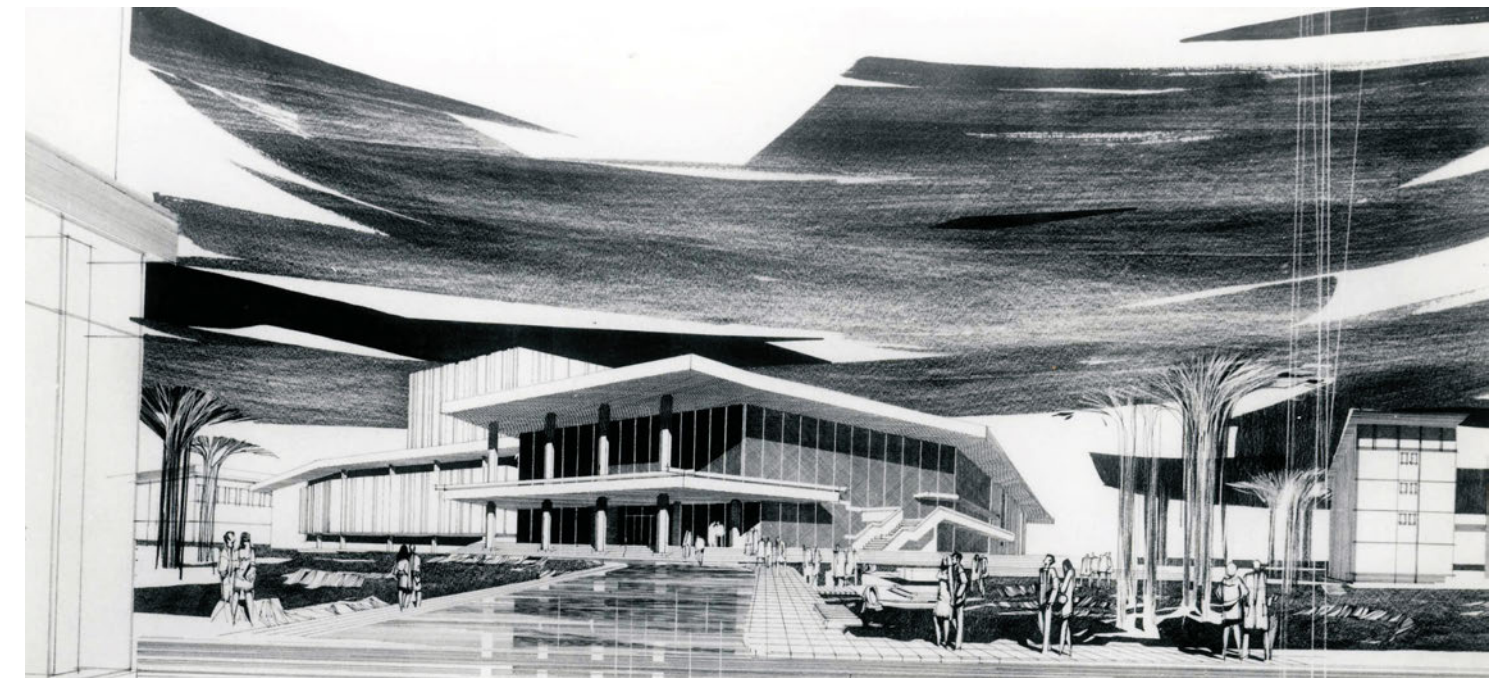

modernistă a perioadei, problema raportului cu situl natural sau urban devine o preocupare din ce în ce mai importantă în opera arhitectului, atingându-și punctul culminant în clădirea Teatrului Național din Craiova. Într-o perioadă de căutări legate de expresia națională în arhitectură, bazate mai mult pe preluări de motive ornamentale, abordarea lui Alexandru Lotzu pune accentul pe proporții și volume, pe scara spațiilor și pe raportul lor cu exteriorul, pe firescul și subtilitatea înscrierii în peisaj, ducând la realizarea unei opere de arhitectură perene, apreciate la fel de mult de public, cât și de critica de specialitate. Pe bună dreptate, arhitecta Henriette Delavrancea-Gibory considera Teatrul Național din Craiova ca fiind una dintre cele mai frumoase lucrări de arhitectură românească. Din 1971, Alexandru Lotzu își continuă activitatea la catedra de proiectare a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu” (unde fusese colaborator din 1962). Înzestrat cu un excepțional talent didactic, pe măsura capacității sale de lucru prodigioase, a știut să le transmită studenților pasiunea sa pentru profesie. În atelierul în care forma o echipă complementară și armonioasă cu Ștefan (Puiu) Lungu, avea drept scop principal nu

transmiterea de „rețete arhitecturale”, ci înzestrarea fiecărui student cu capacitatea de a-și crea propria metodă de abordare a proiectului. Arhitectura trebuia să constituie, pentru fiecare dintre noi: o pasiune, un mod ideal de a ne câștiga existența și un refugiu. „În cele mai proaste momente - obișnuia să ne spună - locul cel mai bun e la planșetă”. Arhitectura și activitatea didactică i-au adus lui Alexandru Lotzu mari succese, însă și intense dezamăgiri. Datorită „originii sociale” nu a putut să-și susțină lucrarea de doctorat („Teatrul - act de creație arhitecturală”) până în 1978, iar evoluția proiectului de restructurare a centrului Bucureștiului l-a determinat să părăsească definitiv țara, în 1981. Au rămas, în urma lui, ansambluri și clădiri remarcabile și generații de studenți care îi poartă o recunoștință amintire. Nu putem să încheiem această aducere aminte fără să constatăm cu tristețe vandalizarea ansamblului arhitectural al Teatrului Național și parcului înconjurător (proiectate de Alexandru Lotzu ca o unitate indivizibilă) de însăși Primăria Craiovei, prin realizarea unui parcaj subteran ce desfigurează una dintre cele mai frumoase realizări arhitecturale românești de secol XX.

NICOLAE PORUMBESCU 1919-1998

autor: Ion ANDRIU

Se împlinesc 20 de ani de când ne-a părăsit arhitectul Nicolae Porumbescu, cel mai original, cel mai adulat, dar și cel mult contestat arhitect român contemporan. Consistența sa operă marchează decisiv arhitectura românească a ultimelor decenii ale secolului trecut.

S-a născut în octombrie 1919 în București, fiind unul din cei cinci băieți ai unei familii modeste, dar cu solide precepte morale și religioase. Rămas de timpuriu orfan, are grijă de frați și se întreține singur din meditații și ucenicia la un atelier de tâmplărie. Se distinge ca un elev harnic și studios, cu aplecare spre desen și muzică și, în 1939, devine student la Facultatea de Arhitectură.

Mentorul său a fost arhitectul Gheorghe Simotta, în al cărui atelier a lucrat încă din studenție, cu aplecare specială pentru detaliile de tâmplărie, fenerie și ornamente mozaicate. După război, talentul remarcat încă din anii facultății și originea devenită „sănătoasă” i-au permis să acceadă, de foarte tânăr, la lucrări importante.

A debutat cu Hotelul Sporturilor din Poiana Brașov (1951), a realizat apoi Teatrul - Cinematograf „Înfrățirea între popoare” (București, 1953) și opera majoră, de rezonanță internațională - Cercul de Stat București (subiect de diplomă în 1958, executat în perioada 1959-1961). S-a remarcat la sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60, prin elaborarea unor importante proiecte de urbanism precum ansamblul de locuințe Balta Albă sau schița de sistematizare a orașului București (împreună cu prof. arh. Pompiliu Macovei). Adversitatea unui fost conducător al Școlii de

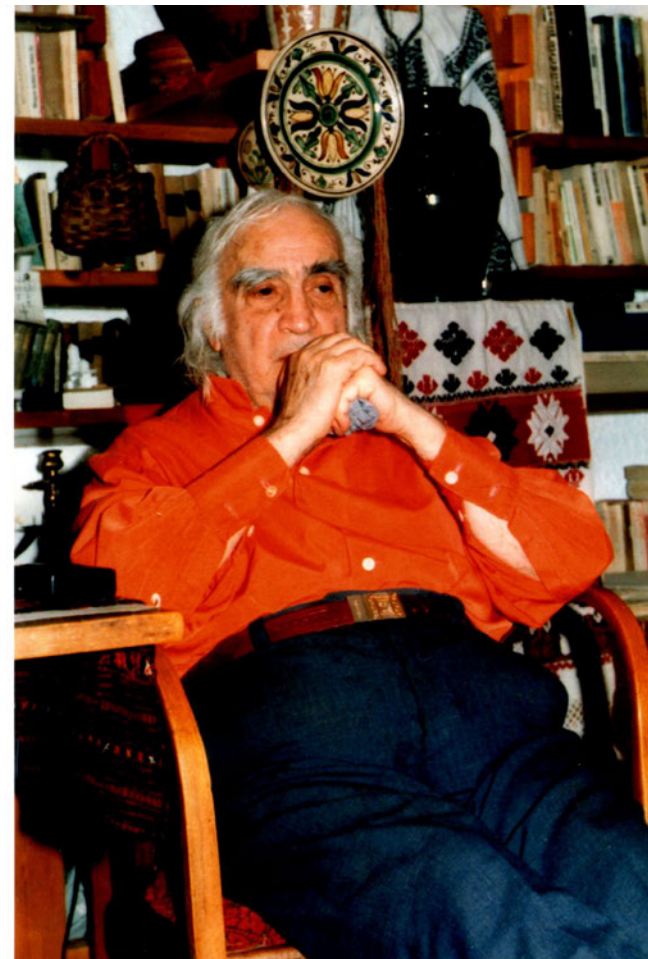

Nicole, Mihai, Ionuț și Gipsy Porumbescu, 1967

Nicole, Tirol și Gipsy, Suceava, 1967

Arhitectură și dușmănia invidioasă a arhitectului-șef al Bucureștiului din acea perioadă l-au determinat să plece în provincie, unde forța sa creatoare putea beneficia de libertatea oferită de dezghețul politic de după 1964. Proaspăt căsătorit cu arhitecta Maria Vaida (Viki), s-a stabilit la Suceava unde, după propriile afirmații, a trăit cea mai fericită perioadă a vieții și creației sale. Acolo a proiectat lucrarea-manifest Casa de Cultură din Suceava (finalizată în 1969), urmată de Casa de Cultură din Baia Mare, Sediul Politico-Administrativ din Botoșani și Casa de Oaspeți Suceava. În colectivul său erau cooptați și arhitecții bucureșteni Dan Sergiu Hanganu (discipolul și adevăratul său copil profesional) și Tudor Dumitrașcu.

În 1970 a întemeiat Facultatea de Arhitectură din Iași pe care a condus-o împreună cu Maria Porumbescu-Vaida până la desființarea din 1983. Au format generații de arhitecți marcați de forța și personalitatea sa, respectat, iubit și venerat de foștii elevi deveniți azi arhitecți cunoscuți. De la Iași a plecat la Satu Mare (1986-1990) unde a realizat

impresionantul Centru Civic (Sediul Politic, Casa de Cultură, Magazin Universal, Piața și Ansamblul de Locuințe pe malul Someșului), lucrare unică, neegalată, ca forță expresivă, originalitate și valoare urbanistică în întreg sud-estul Europei, în acea perioadă.

Despre valoarea operei și mesajul său artistic vom scrie, poate, cu altă ocazie, însă în amintirea lui trebuie punctate câteva trăsături distincte ale personalității sale:

- a fost un discipol și admirator al lui Brâncuși, Dimitrie Paciurea și Ion Țuculescu, marcat de opera marilor Le Corbusier și Alvar Aalto;
- a întreținut prietenii și colaborări profesionale fructuoase cu arhitecții Constantin Joja și Ioana Grigorescu, dar și cu Henriette Delavrancea-Gibory;
- cu o solidă cultură filozofică și muzicală făcea deseori comparații sugestive vizând arhitectura și muzica;
- creația sa s-a adaptat profesionist stilurilor acceptate, agreatesauimpuseînepocă:neoromânesc târziu (Hotelul Sporturilor, neoclasicism „socialist-

stalinist” („Înfrățirea între popoare”, Teatrul din Hunedoara), modernism (Cercul de Stat) sau limbajul tradiționalist-național conceput și promovat de el, numit de unii critici „lirsim cultural românesc” (Casa de Cultură din Suceava, Sediul din Botoșani, Centru Satu Mare ș.a.). Atunci când i se reproșa derapajul spre manierism și folosirea excesivă a „tăieturilor românești” sau a limbajului inspirat din arhitectura tradițională a lemnului, argumenta că el nu face decât să propună un manifest care urma să se impună sau să fie respins.

Contestatarii săi au spus că ar fi cântat în strună regimului. În realitate, el este cel care prin elocvență, abilitatea argumentelor și tumultoasa forță creatoare a reușit să domine decidenții politici și să folosească și adapteze „prețioasele indicații” scopului său. Opera sa nu lasă profesioniștii indiferenți: fie este elogiată, fie este contestată. A fost admirat de arhitecți străini care, vizitând Casa de Cultură din Suceava, rămâneau muți de admirație, elogiind valoarea spațiului arhitectural, unitatea și coerența expresiei plastice. Astfel, fostul președinte al Uniunii Internaționale a Arhitecților, Sir Robert Hogg

Matthew, în 1969, s-a exprimat extrem de admirativ pentru operă și autorul ei, în conferințe și presa profesională.

Cei care l-au cunoscut pe Gipsy Porumbescu l-au perceput ca pe un monument de forță creatoare, emanând însă căldură și modestie. A fost foarte sincer, direct și debarasat de conveniențe sociale în relațiile cu elevii sau colegii săi, dar fanfaron și teatral atunci când circumstanțele sau temperamentul său vulcanic o cereau. Spontaneitatea și nonconformismul său au creat situații și replici intrate în legendă. Apelativul „Gipsy” pe care-l accepta, natural și cu mândrie, era poate justificat numai de o aparență vizuală căci, în realitate, provenea dintr-o familie de armeni (după cum mi-a relatat Marin Porumbescu, fratele său din Constanța, publicist).

Apariția lui Nicolae Porumbescu „Gipsy” a însemnat, cred, o miraculoasă contopire de TALENT, PASIUNE, TENACITATE, ROMANTISM, MODESTIE și ÎNCREDERE, marcând un capitol puternic, original și spectaculos de arhitectură românească contemporană, pe care avem datoria să-l analizăm cu toată competența.

SUCURSALA
 SUCEAVA-
 BOTOȘANI

NICOLAE PORUMBESCU - „CETĂȚEAN AL CENTENARULUI” LA 20 DE ANI DE LA DISPARIȚIE

text și foto: Ionuț ANDRIU

Recentele evenimente legate de aniversarea Marii Uniri au prilejuit acordarea de distincții comemorative și unor membri ai breslei noastre. Printre distincțiile pe deplin meritate este cea acordată, post-mortem, arhitectului Nicolae Porumbescu.

De Ziua Bucovinei, originalului creator și întemeietor al Facultății de Arhitectură de la Iași i-a fost acordat titlul de „CETĂȚEAN AL CENTENARULUI” de către primarul municipiului Suceava, unde a desfășurat o activitate benefică și prolifică timp de mai bine de cinci ani. Foști studenți și colegi mai tineri, care l-au apreciat și iubit pentru calitățile sale, au participat la ceremonia comemorativă, după două decenii de la dispariția sa, la mormântul aflat în cimitirul Bisericii „Adormirea Maicii Domnului”, din Suceava, și la parastasul din lăcașul de cult.

A urmat o întâlnire la fosta locuință a mentorului lor, loc păstrat intact prin grija, devotamentul și respectul purtat de actuala proprietară, doamna profesor Doina Lavric, apreciat rapsod de muzică autentic românească, populară, arhaică sau cultă. Au participat arhitecți din București, Suceava, Bacău, Botoșani, Iași și Brăila.

Întâlnirea a prilejuit o emoționantă aducere aminte, încărcată de nostalgie, dar și de relatarea unor momente intrate în legendă, legate de activitatea soților Porumbescu, în calitate de dascăli, creatori, părinți spirituali ai unor generații de arhitecți, azi consacrați profesioniști care, cât timp vor trai, le vor purta în suflet o amintire încărcată de profund respect și caldă prețuire.

CÂMPULUNG - ORAȘUL CU CELE MAI MULTE CLĂDIRI MONUMENT DIN ROMÂNIA

La Câmpulung a avut loc ediția a III-a a Sesiunii internaționale de comunicări științifice a Școlilor Doctorale, cu tema „Urbanism, arhitectură, patrimoniu. Câmpulung, România 100”, organizată de Asociația „Corabia cu Arhitectură” cu scopul de a promova valorile de patrimoniu național excepționale ale municipiului Câmpulung, în Anul Centenarului Marii Uniri. În România sunt doar 20 de localități ale căror centre istorice sunt declarate, prin legea 5/2000, zone protejate de valoare națională excepțională. Un prim pas este cunoașterea și recunoașterea acestor valori. Trăind zi de zi și desfășurându-ne activitățile în acest ambient special, ne obișnuim, considerând firești aceste valori.

Arhitectura de bună calitate, excepțională, are influența incontestabilă, ca spațialitate, asupra psihicului uman. Studii recente despre modul de percepere psihologică a spațiului sunt de un interes fundamental pentru arhitectură, dar și pentru psihologie. Acestea cuantifică interacțiunea spațiului construit asupra psihicului uman, cu scopul de a ameliora starea de bine a locuitorului. Arhitectura poate fi vindecătoare. Spațiul construit are valențe terapeutice, iar domenii diferite de cunoaștere: medicină, psihologie și arhitectură au ca numitor comun omul. Cu atât mai mult cu cât arhitectura are valori recunoscute ca excepționale, cum este cazul Câmpulung, cu atât mai mult cu cât noile tendințe în arhitectura mondială mută centrul de atenție de la valoarea pe metru pătrat, la beneficiar, la locuitor, la starea lui de confort și de bine.

Gestionarea unui asemenea ansamblu urban este o altă etapă. Interesul acțiunii „Urbanism, arhitectură, patrimoniu. Câmpulung, România 100”, cofinanțată din bugetul local pentru anul 2018, s-a focalizat pe conștientizarea valorilor. Persoane cu formație academică de arhitecți sau urbanisti, din mai multe țări, au admirat și recunoscut aceste valori. S-au bucurat de acestea pe tot parcursul zilelor conferinței. Aceste valori de arhitectură excepțională ca ansamblu urban ne rămân nouă, să le folosim drept cadru de viață. Conștientizarea și valorizarea acestor spații construite duce la crearea sentimentului de apartenență la loc și, implicit, la dorința de apărare a acestor valori.

În cadrul acțiunilor simpozionului au fost relevate crucile de piatră - monumente istorice de importanță națională specifice Câmpulungului. S-au aprins lumânări, simbolizând ducerea flăcării Unirii într-o pomenire a înaintașilor, eroi jertfiți pentru idealul de unitate a românilor. Participanții, alături de localnici, au aprins cu bucurie lumini de ceară marcând traseul vizitei în centrul medieval și interbelic. Un sprijin deosebit acordat acestei acțiuni a fost cel al părintelui protopop Petre Moșoianu, deoarece în incinta Bisericii Șubești se află cel mai bine păstrată cruce de piatră din perioada domnitorului Mihai Viteazul. Starea de bună conservare a acesteia se datorește faptului că a fost ferită de intemperii, fiind descoperită în pavimentul bisericii și reînălțată în timpul primarului Istrate Rizeanu, în anul 1883.

Cele 34 de lucrări prezentate de doctoranzi au fost de foarte bună calitate, depășind așteptările organizatorilor, ceea ce arată interesul deosebit pentru acest eveniment cultural de talie internațională. Sesiunea de comunicări științifice a fost examinată de un juriu compus din istorici și arhitecți: prof. univ. dr. doc. Radu Ștefan Vergatti - membru al Academiei Oamenilor de Știință din România, arh. Pavel Popescu - președintele Filialei Euroregionale Sud-Vest Oltenia a UAR, arh. Adrian Coșa - specialist în restaurarea monumentelor istorice atestat de către MCIN, Liliana Elza

autor: Anca COȘA

Petrișor - director executiv RUR, conf. dr. Ionuț Petrișor - Directorul Școlii Doctorale de Urbanism UAUIM, dr. arh. Andrei Mitrea - lector UAUIM.

A fost premiată lucrarea - „Tradi(nova)ția/sensul lucrurilor la țară/ghidul de arhitectură pentru încadrare în specificul local” - arh. Miklós KÖLLÖ, din care cităm: „A respecta tradiția nu înseamnă să urmărim drumul pe care l-a urmărit bunicul, ci înseamnă să mergem pe drumul pe care l-ar fi ales el, în condițiile zilelor noastre. În acest sens, nu modernul este opusul tradiției, ci inutilul. Poate că - și cu atât mai mult în vremuri de criză - utilizarea materialelor și al know-how-ului tradițional ar putea reprezenta un colac de salvare pentru arhitectură, în contextul unei arhitecturi eco-regionaliste”.

Dintre lucrările sesiunii, au fost alese două, funcție de relevanța și importanța acestora pentru Câmpulung: „Arhitectul de biserică Dumitru Ionescu Berechet” - despre arhitectul Patriarhiei Române ce a promovat specificul și caracterul local al Câmpulungului - doctorand arhitect Tudor Patapievi și „Floarea cu cinci petale din portalul Bisericii „Sf. Gheorghe Câmpulung” - studiu de semnificații în cadrul cercetării având ca subiect întemeierea Țării Românești - susținută de arhitect Anca Mihaela Coșa.

În cadrul simpozionului ce a reunit arhitecții câmpulungeni ce profesază în diferite locuri ale României, interesați de viitorul orașului natal, s-au exprimat opinii și propuneri pentru „Câmpulung 101”, amendamente ce vor fi transmise pentru întocmirea planului de dezvoltare a localității - reactualizare PUG al municipiului Câmpulung, în curs de realizare. Au fost sesizate aspecte neconforme cu legislația legată de lucrările de amenajări începute în zona Pieței Centrale, a Crucii Jurământului, a Ansamblului Bărăției și a Pieței Primăriei Municipiului Câmpulung, aspecte de care răspund însă aleșii locali și personalul din administrația publică.

Prin acest eveniment cultural care a marcat, în Câmpulung, Anul Centenarului Marii Uniri s-au promovat și valorile Câmpulungului, la nivel academic internațional.

+++

Pavel POPESCU - membru al Senatului UAR „Luptați, va rog, domnilor creatori de patrimoniu construit românesc ai Muscelului, arhitecții de astăzi, și nu mai participați sau nu mai acceptați participarea altora la distrugerea celei mai bogate localități din România în monumente istorice. Încerc o statistică pentru a vă convinge. Aveți 152 monumente istorice, dintre care 64 de categoria A și 88 de B, pe Lista Monumentelor Istorice. Dintre cele 152 monumente 5 sunt din categoria arheologie (4 de A și 1 de B), 112 din categoria arhitectură (36 de A, adică 32% și 76 de B), păstrând ceea ce ați primit de la înaintașii dumneavoastră, printre care inegalabilul reprezentant, de care trebuie să fiți mândri, arhitectul local Dimitrie Ionescu-Berechet. Încercați să-i convingeți pe deținătorii de monumente istorice că pierd adevărate valori, incomparabile cu cele ce se realizează astăzi, de foarte multe ori, fără contribuția arhitectului...”

De asemenea trebuie să înțeleagă toată lumea că o construcție urâtă nu este urâtă pentru proprietar, care intră în ea, mănâncă și doarme, ci este pentru întreaga omenire ce trece prin fața acestei construcții, creând un disconfort urban deosebit de grav. De aceea, arhitectul știe că frontalul desfășurător al construcțiilor va fi întotdeauna ca o promenadă pentru trecători, fie că ei merg către locurile de muncă sau, pur și simplu, sunt plecați la o plimbare. Dacă sunt urâtenii ceea ce văd și ziua lor de muncă va fi cenușie sau, cu atât mai mult, intenția de a se deconecta la o promenadă va fi un eșec desăvârșit! Vizitatorii localității vor pleca, după ce vizitează localitatea, ca turiști sau aflați «la rude sau prieteni» ducând «sfoară-n țară» de bine sau de rău, funcție de cum acea localitate se prezintă, și așa vor mai veni vizitatori sau nu în acea localitate.

Arhitectul este singurul care trebuie să aibă grijă de acea localitate, mai ales dacă și trăiește în acea localitate, cum arată, cum se prezintă și, implicit, cum oamenii trăiesc, mai bine sau mai rău.”

„Câmpulung Muscel, minunatul oraș plin de deosebite amintiri, concepții lăsate de arhitecți, creatorii de patrimoniu și zidite de mari meșteri, măștri ai artelor zidite, deosebiții constructori, ca niciun altul pe undeva în România, cu aerul cel mai sănătos din țara noastră, riscă pierderea supremației, moștenite de la înaintași, dacă trezirea conștiinței profesionale și culturale așteaptă ceasul de pe urmă,

când totul va fi mult prea târziu pentru generațiile următoare, ce ne vor judeca aspru.”

Buna ziua tuturor!

1 - de ce mă aflu astăzi aici, la dumneavoastră?

- mai întâi pentru că vin, din Craiova în Câmpulung Muscel, din 1972, adică, de 46 ani, fiind arhitect proiectant gradul 1 la Institutul minier din Craiova, urmărind permanent zestrea arhitectonică pe care o avea acest oraș. Am proiectat construcții la suprafață aproape pentru toate minele din zona Câmpulung Muscel, dar și construcții sociale, precum cele din Bughea de Sus: baza de tratament balnear și un staționar de odihnă, ceva mai sus de baza de tratament;

- mă ocup, în România, de salvarea culelor, acel program de arhitectură atât de deosebit pentru poporul român în lupta sa pentru salvarea gliei și neamului strămoșesc. Aveți, în apropiere, două cule: cea de la Suici, cula Sultănică, a Brătienilor, începută în sec al XVII-lea, iar în 1970, complet restaurată - a fost un splendid muzeu sătesc - și cula Drugănescu, din com. Pietroșani, din satul

Retevoești, proprietate privată, aflată într-o fază de ruină totală. V-am adus, din marea expoziție „SOS! SALVAȚI CULELE ROMÂNIEI!”, panourile cu aceste cule pentru a vedea cum pot ajunge monumentele istorice ale României dacă nu se intervine urgent, științific, profesional și rațional pentru salvarea lor sau, măcar, pentru protejarea lor în vederea stopării continuării distrugerii majore sau radicale. Urgent trebuie realizat un acoperiș provizoriu, făcând imediat releveele, profesional (numai de către arhitecți atestați MCC), pentru a rămâne în arhive posibilitatea restaurării lor vreodată, dacă dispar definitiv;

- am rămas un nostalgic al acestui foarte bogat oraș, fostă capitală a Țării Românești pe timpul lui Basarab I, în urmă cu doi ani făcând, în colaborările mele cu TVR 3 Craiova, trei filmulețe, sponsorizate de filiala UAR Oltenia, de câte 24 de minute, despre Câmpulung Muscel și bisericile sale, dar și celelalte monumente istorice, unul dintre acestea invitându-vă să-l vedeți imediat. Pe celelalte le pot oferi televiziunii locale spre a vi le da viziunii. Am cunoscut aici cazul-necaz al

arhitectului din Mățău, Dimitrie Petre Constantin FILATU, despre care voi vorbi imediat;

- am lăsat la urmă poate cel mai important motiv: în calitate de membru al Senatului

UAR, am cunoscut aici, la Câmpulung Muscel, familia tinerilor arhitecți Anca și Adrian COȘA, atât de pasionați și cunoscători ai monumentelor istorice ale orașului, cum n-am întâlnit până acum în această zonă, încât m-am oferit voluntar, eu fiind

și atestat al Ministerului Culturii, să-i ajut în breaslă, domnul Adrian Coșa fiind deja atestat acum pentru proiectare la monumentele istorice, dar și dna Anca, având dosarul aproape gata de a fi depus, totodată fiind și doctorand la Arhitectură. Sunt ferm convinși că orașul va avea numai de câștigat de pe urma pasiunii acestora și vă invit pe absolut toți, administrație și populație, să-i folosiți întrucât sunt ai dumneavoastră și le va fi rușine să creeze ceva urât și rău știind că ei și copiii lor se vor plimba prin orașul unde au proiectat arhitectură. Pasiunea lor va fi continuată și de primul lor fiu, ce anul acesta a intrat, cu brio, la Facultatea de Arhitectură din București. Felicitări!

Trebuie să remarcăm respectul față de înaintași și munca sau creația lor, demonstrate de arhitectul câmpulungean, Dimitrie (nume cu rezonanța secolelor creștinismului, dezrădăcinată astăzi, din păcate), Petre (nume, ca și celălalt, alături de al Sf. Apostol Pavel, atât de creștinesc, marcat de fațadele principale ale dumnezeieștilor Sfinte biserici), dar și Constantin, FILATU, care, lovit crunt, la cei 70 de ani ai Domniei Sale, pentru că a îndrăznit să fugă din orașul București, atât de ofertant social, ca să se lupte cu frumusețea de inegalat a zonei Mățăului și Câmpulung Muscelului, așezări umane, patroane ale celui mai pur aer din întreaga Românie, atât

de bine și hotărât păstrate de inegalabilii întru românism și stăpâni de glie străbună, moșnenii acestor meleaguri, care pentru mine sunt inegalabili și întru respect, s-a luptat cu toate greutățile, oferite din plin, ale situației sociale a țării noastre și a reconstruit întregul sfânt document de neclintit, al existenței pe culmile cele mai plăcute lui Dumnezeu, hărăzite cu placajul minunat al trăirii umane inegalabile, refăcându-și sanctuarul viselor pentru care a părăsit căldurosul București. Ne-am mișcat repede, Uniunea Arhitecților din România și Filiala Oltenia

a Uniunii, și i-am dat tot sprijinul colegial, moral și parțial material, pentru depășirea situației delicate prin care a trecut. Spiritul nostru de camaraderie i-a fost „apa vie” care l-a tonifiat și cred

că, cu toții, ar trebui să vedeți ce-a putut reface într-un timp

extrem de scurt, realizând obstacolele unui drum total impracticabil parcurs cu mari eforturi, de tot felul. Slăvit să fii Dimitrie întru realizările tale deosebite. Creștinește ar trebui să ascuți cântarea „Vrednic este”!

Luptați, vă rog, domnilor creatori de patrimoniu construit românesc al Muscelului, arhitecții de astăzi, și nu mai participați, vă rog, sau să nu mai acceptați participarea altora, la distrugerea celei mai bogate localități din România în monumente istorice.

Încerc o statistică pentru a vă convinge. Aveți 152 monumente istorice, dintre care 64 de categoria A și 88 de B, pe Lista LMI a Monumentelor Istorice, cea mai recentă. Dintre cele 152 monumente 5 sunt din categoria arheologie (4 de A și 1 de B), 112 din categoria arhitectură (36 de A, adică 32%, și 76 de B), doar 2 din categoria for public, amândouă de B, și 33 monumente memoriale și funerare (24 de A și 9 de B), păstrând ceea ce ați primit de la înaintașii dumneavoastră, printre care inegalabilul reprezentant, de care trebuie să fiți mândri, arhitectul local Dimitrie (ce

nume respectat, pe atunci și creștinesc) Ionescu-Berechet, la a cărui aniversare-comemorare, în 2016, am participat și noi, din respect, arhitecții din Craiova, alături de reprezentanții ai Uniunii Arhitecților din România și revista noastră, ARHITECTURA, și din Pitești, ca și astăzi.

Încercați să-i convingeți, prin comunicare, pe deținătorii de monumente istorice că pierd adevărate valori, incomparabile cu cele ce se realizează astăzi, de foarte multe ori, fără contribuția arhitectului, ceea ce este și mai grav, echivalent chiar cu o operație la ficat făcută de un membru al familiei, în bucătăria casei proprii! Un necunosător al arhitecturii nu va putea realiza, niciodată, o lucrare de arhitectură. Arhitectul și medicul, amândoi, absolvă facultatea după 6 ani! Amândoi au responsabilitatea vieții oamenilor în propriile lor mâini, de pregătirea

și conștiința aplicării acesteia, omul va trăi bine sau, pur și simplu, se va chinui, sau...

De asemenea, trebuie să înțeleagă toată lumea ca o construcție urâtă nu este urâtă pentru proprietar, care intră în ea, mănâncă și doarme, ci este pentru întreaga omenire ce trece prin fața acestei construcții, creând un disconfort urban deosebit de grav. De aceea arhitectul știe că frontul desfășurător al construcțiilor va fi întotdeauna ca o promenadă pentru trecători, fie că ei merg către locurile de muncă sau, pur și simplu, plecați la o promenadă. Dacă văd urătenii și ziua lor de muncă va fi cenușie sau, cu atât mai mult, intenția de a se deconecta la o promenadă va fi un eșec desăvârșit! Vizitatorii localității vor pleca,

după ce vizitează localitatea, ca turiști sau aflați „la rude sau prieteni” ducând „sfoară-n țară” de bine sau de rău, funcție de cum acea localitate se prezintă, și așa vor mai veni vizitatori sau nu în acea localitate.

Arhitectul este singurul care trebuie să aibă grijă de acea localitate, mai ales dacă și trăiește în acea localitate, cum arată, cum se prezintă și, implicit, cum oamenii trăiesc, mai bine sau mai rău.

Să știți că a accepta tacit o urătenie a cuiva sau chiar a unui confrate este echivalent cu o crimă umană adusă acelei urbe. Mai bine dușmănit de un prieten sau o rudă, pentru că i-ai atras atenția că a greșit, decât dușmănit de o societate cu care te întâlnești zilnic pe strada pe care tu ai acceptat compromisul; păstrați-vă demnitatea profesională și redați societății ceea ce a moștenit, la multe dintre ele închinându-se cu evlavie, dar și cu foarte mult respect.

Fostele cadre didactice ale Facultății de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București, creatorii de patrimoniu construit al României, au fost „invitați” să predea studenților-arhitecți din vasta lor experiență practică, numai după ce portofoliul de lucrări era așa de bogat încât ceea ce împărțea era aur pur, de 24 de carate, cei mai mulți dintre dâșii erau doar profesori și nu doctori, academicieni sau honoris causa.

Păstrați cu sfințenie spiritul moșnenesc de care, cu respect, sunt îndrăgostit, pentru demnitatea sa și spiritul de proprietate intangibilă, recunoscut. Nu vă lăsați furăți de neputința momentului. Gospodărește, așezați-le cu calcul și ajutor al arhitectului, și gândiți că „graba strică treaba” și-o face prost!

Vă prezint un afiș al unui deosebit moment

din viața tuturor arhitecților din România:

150 ani de muncă ai Universității de

ARHITECTURĂ și URBANISM „ION

MINCU” - raportul școlii noastre de

arhitectură, în 2014. Memorați personalitățile

de pe afiș și gândiți-vă că n-au

fost singurele!

Nu-i uitați niciodată, ci învățați-i, cu tot

ceea ce au creat și ne-au lăsat Domniile

Lor!

arh. Pavel POPESCU

COPIII DE IERI ȘI AZI AI BASARABILOR

autor: Anca COȘA

A V-a ediție a proiectului național interdisciplinar EDUCAȚIE - TRADIȚIE - ISTORIE - RELIGIE - ARHITECTURĂ - ARTE s-a numit, anul acesta, „COPILII PRIMILOR BASARABI”.

Viețile domnitorilor și a domnițelor constituie exemple pentru copii și repere ale istoriei naționale. Câmpulung, vechi oraș medieval, a fost în secolul al XIV-lea, reședință a acestora. Mai puțin cunoscute astăzi, aceste personalități istorice au lăsat însemne în locurile în care au trăit: turnuri, biserici sau vestigii prezente astăzi în sălile muzeelor. Urmele lor deschid imaginația copiilor de a găsi modele de ancorare în acest pământ românesc. Arhitectura clădirii din tabloul votiv al Bisericii „Sf. Nicolae Domnesc” de la Curtea de Argeș, ridicată în secolul al XIV-lea de către primii Basarabi, naște și astăzi controverse.

Imaginea cu descendenții-copii ai primilor Basarabi și copii câmpulunghi pozând alături a constituit simbolul proiectului Asociației Corabia cu Arhitectură din anul 2018.

Au fost acordate premii speciale elevilor coordonați de prof. Claudiu Călcâi, de la Școala Gimnazială „Nanu Muscel”, din Câmpulung. Ne-a fost atrasă atenția și de lucrarea cu întrebarea: „Care este motivul datorită căruia Negru-Vodă a văzut atâta potențial în Câmpulung, față de alte localități din Țara Românească a celor vremurii, încât să aibă Curtea Domnească aici?”. Teodora Basarab, fiica domnitorului Basarab I întemeietorul, Țarină a Bulgariei, călugărită spre sfârșitul vieții ca Maica Teofana, a fost preferata tinerelor muscelene.

Premiul special - constând într-o monedă comemorativă emisă de BNR - a fost acordat Anastasiei Voicu, prof. coordonator Daniela Boncoi, cu o lucrare despre sfânta Filoftea.

Ne propunem ca, din 2019, să premiem și profesorii coordonatori ce se implică în îndrumarea copiilor, având în vedere dedicarea specială a domnului profesor Claudiu Călcâi, care a aprofundat aspecte ale valorilor locale recunoscute ca valori naționale excepționale, în cadrul unor excursii în centrul istoric al Câmpulungului, locul special în care trăim.

La mulți ani, Câmpulung, pentru că ai ai copii buni care îți vor duce istoria mai departe!

COPILII PRIMILOR BASARABI
DOMNITORII ÎNTEMEIETORI AI ȚĂRII ROMÂNEȘTI
ediția a V-a

LA CÂMPULUNG
MARELE
BASARAB
ȚARINĂ

650 ANI
NICOLAE ALBĂȘTERU ȘEFUL
DOMNĂRII ȚĂRII ROMÂNEȘTI

100
ROMANIA

DESPRE CONCURS LA 0724 314 324 - ARHITECT ANCA M. COȘA SAU PE PAGINA DE INTERNET CORABIA CU ARHITECTURĂ

SUCURSALA
GORJ

EXPOZIȚIA „ARHITECTURA INTERBELICĂ A BUCUREȘTIULUI ȘI REGALITATEA”

Expoziția „ARHITECTURA INTERBELICĂ a BUCUREȘTIULUI și REGALITATEA” a fost inaugurată în prezența reprezentanților Filialei UAR Gorj: arh. Mihai Iacob Maicovschi, președintele OAR Gorj, și arh. Dorel Viorel Pasare și a reprezentantului municipalității, proprietara galeriilor, viceprimar Adrian Tudor.

Publicul prezent a fost impresionat și surprins de realitatea concretă, mai mult sau mai puțin observată sau cunoscută până acum, a patrimoniului arhitectural modernist interbelic bucureștean, realizat sub semnături celebre: arh. Duiliu Marcu, arh. Horia Creangă, arh. Octav Doicescu.

Operele acestora au fost magistral prezentate prin calitatea artistică și tehnică a fotografiilor panourilor expoziției realizate de autorul programului, arh. Luca Matei Stoian.

A fost o experiență minunată adresată atât specialiștilor, cât și iubitorilor de cultură, arhitectură și artă, de care am avut oportunitatea să ne bucurăm și pe care v-o recomandăm tuturor.

autor: Mihai Iacob MAICOVSCHI

21 Iunie - 04 Iulie 2018

SCRIITORUL-ARHITECT EMIL STĂNESCU

„Scânteiază o clipă-n memorie vâlvătaia, ca niște aripi poleite spre cer:
silueta cetății cu turnuri aidoma catargelor scrijelind cerurile...

Lumea visului meu! - Liberus (2008)

Înainte de a fi arhitect, Emil Stănescu este un poet sensibil, și invers. Doar privindu-l în întregul său poți ajunge la timidul scriitor devoalându-se și poți avea surpriza descoperirii unui veșnic căutător ce își înfrânge aparența prin cuvântul scris.

Introvertit și sensibil, arhitectul Emil Stănescu este un scriitor cu multe valențe: poet, prozator, dramaturg, eseist, publicist, om ce reușește să trăiască ceea ce visează, cu programare exactă a limbajului, concis și plin de sens precum liniile unui plan constructiv desenat la planșetă. La prima vedere, arh. Emil Stănescu pare un încifrat în căutarea absolutului însă, așa cum proiecțiile de planuri desenate fac întregul, și scrisul său relevă frumusețea unui tot unitar.

Emil Stănescu, născut în 1954 la Brezoaiele, județul Dâmbovița, a absolvit UAUIM în 1982. A lucrat ca arhitect la Alba Iulia și Târgoviște, și-a deschis propriul birou de arhitectură, realizând proiecte interesante, ce au contribuit la îmbogățirea zestrei urbanistice a Târgoviștei.

Are preocupări literare încă de pe băncile liceului, când a înființat și condus cenaclul literar ce purta numele lui Mircea Dinescu, iar ca student a frecventat cenaclurile literare bucureștene.

Debutul publicistic și l-a făcut cu poezie, la „Luceafărul” (1986), unde l-a remarcat poetul Ion Gheorghe: „O, voi care aduceți” și „Primele amprente”. A colaborat la „Luceafărul”, „Litere”, „Viața Basarabiei”, „Impact literar-artistic”, „Climate literare” și emisiunile literare de la Radio România Cultural.

În anul Centenarului, a publicat Carmina magna, o antologie ce cuprinde cinci poeme românești. Volumul de poezie „Manole spre Ida și alte poeme” (2001) a fost urmat de „Fructele izolării” (2002), „Periplu (periplu poezilor le helicon)”, „Liberus/Centurionul” (2008), „Liberus nocturnus”, poem dramatic (2010).

Acumulând informații prin lecturi diverse încă din timpul studenției, ține un jurnal - „Strada Edgar Quinet și eu sau Între Litere și Arhitectură” (2005). A publicat și sub pseudonimele Mihai Samson Petrescu, Felix Iancu Brezoianu, s-a remarcat prin volumele „Nocturne/diurne sau Platoșele suprapuse/mica poveste a verbelor (2006)”, romanul „Sub soarele sudului” (2011) și „Portretul arhitectului echilibrist pe o sârmă roșie ghimpată sau Visul cel frumos și orașele de aer”, pagini de jurnal, 1986 (2011).

Emil Stănescu nu este un arhitect cu talent literar, ci un cărturar și un scriitor care s-a exprimat și realizat cu ajutorul cuvântului, al rimei, al eseului, al dialogului și al arhitecturii.

autor: Olimpia SULTANA

SUPER CURS DE DESEN TEHNIC, ARTISTIC ȘI ACUARELĂ, UNIC ÎN ROMÂNIA!

În perioada 20-26 AUGUST 2018, arhitectul și pictorul Ovidiu IOVANEL, originar din Reșița, președinte al Asociației Pictorilor Acuareliști din România, a organizat la sediul UAR, un curs complet de desen și pictură în acuarelă, în care participanții au putut asimila câteva noțiuni esențiale ale desenului și picturii, astfel încât în numai o săptămână de curs au obținut rezultate remarcabile!

Cursul s-a adresat tuturor pasionaților de desen artistic și acuarelă, cu vârste cuprinse între 10 și 80 de ani. Au participat 10 doamne și domnișoare, cea mai tânără participantă având 11 ani, printre participante numărându-se și o studentă la Arhitectură. Programul cursului a fost următorul:

ZIUA 1 - noțiuni esențiale de compoziție și hașură (valorăție) în desen. Hașurarea unor corpuri geometrice primare. Umbre și lumini în desen.

ZIUA 2 - aplicarea cunoștințelor din ziua precedentă în pictura cu acuarelă. Cursanții au pictat în acuarelă corpurile geometrice desenate în ziua precedentă.

ZIUA 3 - PERSPECTIVA, această „mare necunoscută”... vitală totuși și în pictură, nu doar în desen. Cursanții și-au însușit modul de realizare a perspectivei la un punct de fugă a unei străzi.

ZIUA 4 - aplicarea cunoștințelor din ziua precedentă în pictura cu acuarelă (peisaj urban în acuarelă). S-au efectuat două demonstrații cu două străzi în perspectivă la un punct de fugă, pictate în acuarelă. În această zi, am avut și un invitat special.

Arhitectul Mircea CORCODEL a oferit o demonstrație de pictură în acuarelă pe același subiect.

ZIUA 5 - Pictură în acuarelă - peisaj rural.

ZIUA 6 - Pictură în acuarelă - flori.

ZIUA 7 - Pictură pe stradă (aplicarea tuturor cunoștințelor învățate în cele 6 zile precedente). Participanții au pictat, în parcul din fața Teatrului Național, două lucrări în acuarelă.

SUPER CURS DE DESEN ȘI PICTURĂ

20 - 26 AUGUST 2018
BUCUREȘTI

IN MEMORIAM ARH. AURELIAN TRIȘCU (1924-2018)

Născut într-o zi fastă, 10 mai 1924, profesorul Aurelian Trișcu a absolvit Facultatea de Arhitectură în anul 1949, dublată de cursuri la Facultatea de Filozofie a Universității București. A avut dascăli eminente personalități ale arhitecturii și culturii acelor vremi: G. M. Cantacuzino, Duiliu Marcu, Nicolae Nenciulescu, Haralamb Georgescu, Cincinat Sfințescu, filozoful Mircea Florian, esteticianul Mihail Ralea și alții.

După absolvirea Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, a lucrat ca arhitect proiectant la Serviciul de Arhitectură al Societății de Radiodifuziune, participând (în colectivul arhitectului Tiberiu Ricci) la proiectarea posturilor de radio București-Tâncăbești, Cluj, Bacău, Timișoara, Craiova-Filiași, a corpurilor tehnice și sociale ale stațiilor de radio-relee realizate pe Coștila, în Bucegi, pe munții Lapoș - Dărmănești, Uioara - Ocna Mureș și Tureni - Cheile Turzii.

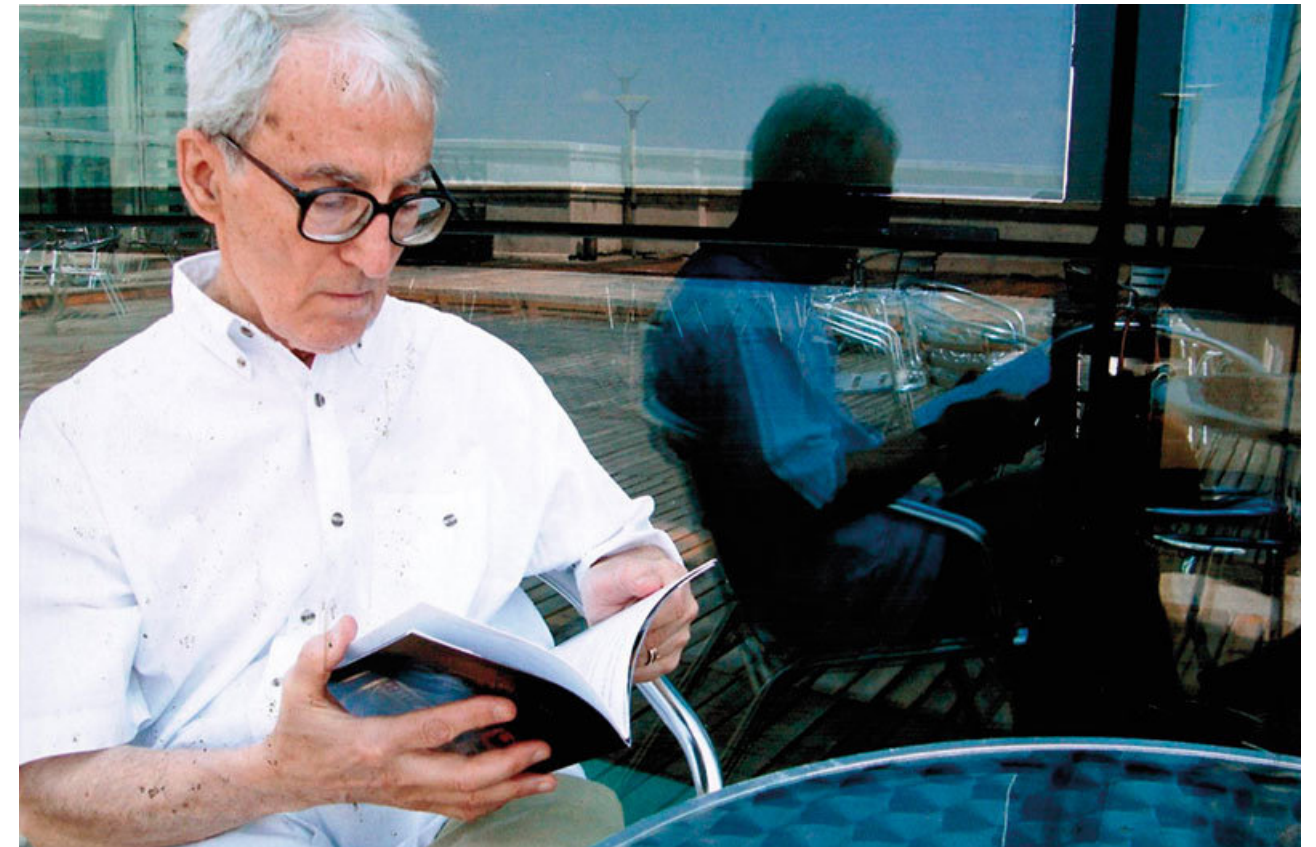
Încadrat ulterior în Institutul de Studii al Ministerul Comunicațiilor, arhitectul Aurelian Trișcu a proiectat Oficii PTTR cu centrale automate și agenții de voiaj la Suceava, Baia Mare ori în centrul Stațiunii Eforie Nord, unde silueta verticală a Oficiului PTTR domină ansamblul, afirmând o arhitectură contemporană, care se înscrie în demersul deschis de ansamblurile arhitecturale ale litoralului românesc din acea perioadă.

Ca șef de atelier de arhitectură și sistematizare, la DSAPC București, a avut prilejul să participe la proiectarea unor variate programe de arhitectură și mai apoi (1970), ca director adjunct în Comitetul de Stat pentru Administrația Locală, să intre în contact cu autoritățile centrale de avizare și dirijare a arhitecturii din țara noastră.

Anul 1965 a marcat începutul perioadei didactice universitare, mai întâi ca asistent în atelierul prof. arh. Tiberiu Niga, apoi parcurgând treptele didactice universitare de doctor în arhitectură, conferențiar, profesor, coordonator științific de doctorate și profesor consultant. În paralel, în anii 1992-2010, a îndeplinit funcțiile de profesor asociat la Universitatea Ecologică Deva și la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Alături de activitatea didactică exemplară, prof. arh. Aurelian Trișcu a avut o contribuție remarcabilă, încă din anul 1970, în organismele culturale și profesionale responsabile de monumentele istorice și, în general, de Patrimoniul Cultural și Arhitectural național, precum: Direcția Monumentelor Istorice, Consiliul de Stat pentru Patrimoniul Cultural Național, iar după anul 1989 în Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice (vice și apoi președinte), în Comisia experților de Artă Monumentală - Direcția de Arte Vizuale din Ministerul Culturii, în Comisia de Arhitectură pentru spațiul ecleziastic al MLPAT și al Secretariatului de Stat pentru Culte, membru al Comitetului Național Român ICOMOS, expert al Consiliului Europei în Divizia Patrimoniului Cultural-Strasbourg, expert al Comunității Europene în Comisia X - Programe Culturale - Bruxelles, vicepreședinte al Fundației Academia Civică, membru al Comitetului Român al Fundației Pro-Patrimoniul, membru al Fundației Tzigara Samurçaș etc.

Nu putem trece cu vederea cei peste 20 de ani în care prof. Trișcu a fost secretar al UAR cu problemele de cultură: organizator de dezbateri profesionale, concursuri de arhitectură, organizări de vizite documentare ale arhitecților în țară, expoziții și premii de proiecte, dar și organizarea Seminarului Internațional UIA „Pour un habitat humain”, București, 1971, cu participarea a 60 de delegați din 23 de țări.

autor: Ioan LUCACEL

Participând la conferințe naționale și internaționale de specialitate privind patrimoniul cultural și arhitectural universal, monumente și situri istorice, analizând influențele și legăturile care se stabilesc între acestea și turismul contemporan de la nivelul sistematizării teritoriale până la amenajarea cadrului local de detaliu, prof. Trișcu a elaborat, în anul 1976, cartea „Arhitectura - obiect și cadru pentru turism”, instrument util atunci și acum, pentru instituțiile interesate.

Autorul era încredințat că: „...printr-o mai atentă serie de probleme, prin coordonarea armonioasă a diferitelor interese, prin contribuția continuă a arhitectului - este posibil să fie abordate cu mai mult succes lucrările necesare pentru organizarea corespunzătoare a cadrului arhitectural al turismului”.

Următoarea carte „Spații urbane pietonale” reprezintă o primă încercare de sinteză, în țara noastră, a lumii complexe pe care o reprezintă spațiile urbane pietonale cu nenumăratele lor virtuți și cu un nesecat potențial.

Din cartea „Cuvinte și case”, o antologie de texte poetice, sunt îndemnat să citez: „...înălțarea unui edificiu e un act curat legat de obiceiul locului, de datini, la baza cărui se află gândirea și inima. Casa este mai mult decât zidurile sale și încă mai mult decât un adăpost...”.

Trăind în aglomerația urbană, autorul continuă: „Orașul, ca orice ființă, poate să-ți fie necunoscut ori prieten. Sau chiar dușman. La fiecare dintre aceste

ipostaze ești în măsură să contribui tu însuși. Îl cunoști sau treci continuu prin el nepăsător. Îl agrezezi sau îl respecti, îl iubești și prin creațiile tale îi adaugi valențe. Ce reconfortant este să îmbrățișezi cu privirea un loc al orașului și să te simți în el ca într-o casă a ta!”.

Profesorul Trișcu a fost interesat de arta urbei, de manifestări culturale și artistice, de expoziții și nu de puține ori a fost prezentatorul unor astfel de evenimente. Iată cum a descris o expoziție a pictorului Sorin Dumitrescu: „...dinamice, dar cu rădăcini adânci, lucrările cuprind freamătul arborelui și echilibrul poeziei populare. Ele desfășoară o scriere și sugerează stăpânirea spațiului arhitectural. Notații viguroase recompun în esență piatra, zidul, stupul, castrul vechilor civilizații și trimit la Asiria și Egipt, la locurile genezei” („Arhitectura”, 8/1980, p. 79).

Gândurile sale, preocupările și atenția sa au fost mereu îndreptate spre arhitectură: „...în mijlocul naturii și alături de semeni, oamenii își făuresc un cadru arhitectural în care investesc mentalități, concepții, îndemânare, memorie, sensibilitate și apoi, că vor ori nu, sunt influențați de acest mediu care îi oglindește” („Cuvinte și case”, p. 107).

Să nu uităm îndemnul său: „...Când dificultățile pentru a împlini ceea ce dorim sunt atât de mari, să încercăm cel puțin să ne orientăm corect pentru ca, în creația de arhitectură contemporană care poate continua tradiția, să ne situăm pe drumul cel bun”.

UN INTERVIU CU ARH. AURELIAN TRIȘCU DIN ARHIVA DE ISTORIE ORALĂ A MEMORIALULUI SIGHET

Bucureștiul de altădată mi-a intrat în sânge

M-am născut în București, în cartierul de sub Dealul Patriarhiei. Băteau clopotele mari în strada Sfinții Apostoli, strada mea, al cărei capăt dă și astăzi exact sub clopotul cel mare din turnul Patriarhiei. Această trăire în oraș m-a legat de el și de aceea mi se pare că tema pe care o tratați este extrem de vie, de necesară, mai ales pentru un oraș care a suferit foarte mult și care este într-o transformare continuă. Sigur că-mi aduc aminte de Bucureștiul copilăriei.

Bulevardul care cade pe Casa Poporului cade și pe casa în care m-am născut și care, deci, a fost demolată. Atunci a fost demolată și Biserica „Mihai Vodă”, s-a dus cu dealul ei cu tot, cu Arhivele Statului, cu clopotnița. De fapt, biserica n-a fost demolată, a fost translată. Era biserica în care m-am căsătorit!

Părinții mei au construit o casă mică, în afara zonei viitorului centru civic, dar care, cu demolările lui Ceaușescu, a fost și ea demolată. S-ar putea crede că am o aversiune pentru aceste demolări și chiar o am, dar aversiunea mea nu este doar subiectivă. În afară de faptul că am văzut cum se demolau multe case pe care le țin minte, aversiunea mea este condiționată și de faptul că sunt arhitect, de faptul că mă ocup de monumentele istorice și de faptul că am fost implicat în apărarea lor, în proteste față de aceste demolări. Și mă lezează faptul că bunuri de valoare, cel puțin istorică, subiectivă, artistică și socială, de demers al orașului, au fost distruse.

Am făcut școala primară, cursurile școlii elementare se numeau atunci, lângă Mănăstirea Antim, care acum este mutilată ca incintă din cauza Casei Poporului. Apoi Liceul „Lazăr”, la care ajungeam parcurgând aproape întreaga stradă Sfinții Apostoli, din care a mai rămas astăzi extrem de puțin. Treceam pe lângă Biserica „Sfinții Apostoli” și prin Izvor, pe lângă Arhivele Statului, care, știți, desigur, apar în gravuri vechi ale orașului, cu podul Izvor ca un punct de reper al vechiului București. După Liceul „Lazăr” am venit la Institutul de Arhitectură.

Bucureștiul de altădată mi-a intrat în sânge pentru că avea, și păstrează și astăzi, o serie întreagă de zone, de străzi, de cartiere chiar, cu casele grupate în jurul bisericii, parohiile. Exista felinarul cu gaz, îmi aduc aminte cum venea seara să-l aprindă, cineva trecea din felinar în felinar cu pompița, ca să-i dea aer, și cu manivela ca să dea drumul la gaz. Dar mai erau celelalte lucruri interesante, arhitectura, case izolate, curți personale, casele care sunt chiar cu două fațade la stradă, dacă sunt pe colț, totuși au intrarea prin curte... Foarte puține au intrarea direct din stradă. Aveau pomi, care acum au ajuns arbori mari.

Există o influență de două feluri a experienței de locuire. Primul este legat de distribuția de încăperi, care seamănă foarte mult cu cea a caselor țărănești și a celor boierești, adică avea un spațiu central, o tindă, deci un hol, de la care se despart în dreapta și în stânga două sau patru camere, iar la casele mai somptuoase și în spate se adaugă două camere, sau chiar trei, dacă holul devine cu pereți poligonali. În al

doilea rând, aceste case căpătau și o influență modernă pe atunci, de eclectism francez, austriac sau german, sau de Europă Centrală. Pentru că, după cum știți, o serie întreagă de specialiști, arhitecți, ingineri, au venit din Apus, iar mai târziu, în perioada '48 și în vremea lui Carol I, s-au specializat români în Occident, mai ales în Franța, arhitecți și ingineri, care au venit și au continuat puternica influență a eclectismului francez, însă cu o anume măsură și cu o anume individualizare. Se spune că noi am suferit influențe din foarte multe părți, dar am avut forță de sinteză și am sintetizat aceste influențe, le-am topit într-o formă personală. Mircea Eliade spunea că una dintre cele mai caracteristice trăsături ale poporului nostru ar fi puterea de sinteză. Și alții au vorbit de aceste influențe topite, precum la bisericile din Moldova, „Trei Ierarhi”, sau influențele din Bizanț, care la noi au căpătat trăsături specifice.

Aceste case sunt cu totul inedite. Ele se păstrează după 100 de ani de când au fost făcute. Eu am făcut o expoziție la un moment dat, după revoluție, „București, fără frontiere, case obișnuite din vremea lui Carol I”. Le-am spus obișnuite în sensul că nu este vorba în expoziția aceasta nici despre Lipsănie, deci casele la parter cu magazine și la etaj cu locuințele negustorilor, ca în Evul Mediu, în Occident, dar nici de palatele boierești, de pe Podul Mogoșoaiei, și nici despre instituțiile făcute cele mai multe pe vremea lui Carol I, cum ar fi Poșta, Banca Națională, CEC-ul, Casa Armatei și așa mai departe. Este vorba de locuințele unor burghezi, negustori, meseriași, profesori, doctori, preoți. Dar, vedeți, când spun meseriași se poate înțelege și un bijutier, care ar putea să aibă relații cu Viena... în sfârșit, care să facă niște lucruri de mare valoare artistică. Oamenii aceștia și-au realizat casele în curte, au păstrat sau au imprimat pe casele lor o decorație destul de reținută și totuși somptuoasă. Aveau niște locuințe extrem de funcționale și de generos construite, dacă ar fi să mă refer numai la un singur exemplu: înălțimea caselor tinde spre 4 metri, în loc de 2,60 sau 2,80, cum se făceau la blocurile din ultima vreme, sau 3 metri, cum erau casele dintre cele două războaie. Au înăuntru

decorație deasupra ușilor sau deasupra ancadramentelor, folosesc ancadrame la ferestre și de obicei portalul scoică la intrare, uneori cu influență Art Nouveau. Să nu uităm că suntem către 1900, deci eram absolut în pas cu vremea. Art Nouveau-ul e 1900, 1910. Erau ghirlande sub ferestre, stuc sau în interioare exista tâmplărie, lămpi, care pe atunci erau cu gaz, plafoane cu luminoare, porți, uși foarte decorate, dar cu o somptuozitate stăpânită. Erau cu pictură de multe ori sau cu profilaturi pe tavane, uneori cu alte case alături de casa principală, unde erau grajdurile și caleașca. Aveau sobe de Meissen și feronerie.

Expoziția aceasta, de care vă vorbeam și care a avut un oarecare succes, a fost în iulie-septembrie 1996, la Galeria Catacomba, organizată de Fundația Anastasia, cu Sorin Dumitrescu. Interesant a fost că, ținând peste vară, aproape trei luni, deci mult pentru o expoziție, s-a combinat cu Primăria, care a oferit posibilitatea de vizitare a unor zone pe niște trasee. Se făcea cam de două ori pe săptămână,

cu câte două microbuze. Eu am făcut în albumul expoziției și o schemă a centrului Bucureștiului, dar a centrului larg, de la Parcul Carol până la inelul șoselelor Ștefan cel Mare, Mihai Bravu.

Începând cu zona Universității, undeva peste Piața Rosetti, către piața unde este biserica grecească, am constatat că era un inel, ca un covrig, care evita centrul din mai multe motive: pentru că există Podul Mogoșoaiei, deci Calea Victoriei, și noul bulevard tăiat

Nord-Sud, în care sunt casele boierești, Lipsănia în zona Poștei și noile blocuri interbelice. În plus, a mai apărut fractura între Casa Poporului și Piața Alba Iulia, adică Bulevardul Unirii. Dacă facem abstracție de aceste două zone în cruce, cea stricată de Ceaușescu și cea Nord-Sud, descoperim (în zona Dorobanți și în zona dintre bulevard și Calea Victoriei) unele case de tip vechi. Iată că inelul acesta, acest covrig care înconjoară centrul, cuprinde încă foarte multe case din acestea valoroase. Am vorbit mult despre ele, cum vedeți, nu din motive subiective, deși merită, și nu e o rușine să apreciezi și să fi sensibil la anumite treburi,

autor: Raluca POPA

5 iulie 2002

dar pentru că ele intră în istoria Bucureștiului și pentru că foarte multe din ele au fost demolate. Foarte multe din ele au fost demolate! E vorba de demolările acestea de pe străzile Cazarmii și toate cele din zona Sfinții Apostolii, Mănăstirea Mihael Vodă, Schitul Maicilor. Dovadă că și la sud de Bulevardul Unirii există iarăși o densitate foarte mare, pe lângă Bulevardul Coșbuc, deci lângă Patriarhie, pe partea cealaltă a Dealului Patriarhiei, la poalele Patriarhiei, de jur-împrejur, de case din acestea, aproape una lângă alta, în șir. Și evident că asta nu este un studiu făcut de o instituție sau un studiu plătit. E un hobby, am încercat să văd orașul ca arhitect. Pot să vă spun că eu, continuându-mi cercetarea, am constatat că numărul de case care merită studiate s-a dublat. Și inelul s-a închis mai mult și a început să prolifereze și în afară. Deci este o zonă foarte bogată, în care oamenii în acea perioadă a lui Carol I și-au făcut aceste case, dintre care unele sunt de-a dreptul savuroase. Savuroase sunt! Unele sunt cu scări pe afară, cum este în arhitectura populară de sub munte, altele au niște pridvoare, terase somptuoase, care dau spre grădină sau, dacă e casa retrasă, chiar spre stradă. Foarte multe au marchize de apărare la intrare și, dintre ele, unele se găsesc într-o stare de promiscuitate, altele sunt părăsite, agreate, supraetajate... Și sigur că unele păstrează geamlăcuri, în special la atenanse, multe foarte bogate, foarte prețioase. Curățate, au început să fie folosite pentru instituții. Unii, lipsiți de gust, își bat joc de ele sau încearcă să le speculeze cât mai mult, dar sunt și unii care le folosesc cum trebuie și beneficiază de o valoare pe care alții nu reușesc să realizeze într-o construcție nouă.

Asta este, asta reprezintă pentru mine Bucureștiul acelor vremi, la care, bineînțeles, se adaugă volumul de construcții dintre cele două războaie. Sigur că Bucureștiul a evoluat și a evoluat pozitiv prin aceste construcții de după Carol I și până în Primul Război Mondial, cu trăsături de calitate, Art Nouveau și pe urmă Art Deco. Pentru că și în București se găsesc, nu doar la Oradea sau în Constanța, lucrări foarte-foarte valoroase de Art Deco. De exemplu, pe strada Călărașilor, o casă, parter și două etaje, cu decorație specifică, bogată, cum ai găsi la Budapesta sau în alte părți. Din acest punct de vedere, mie mi se pare că Bucureștiul poate să joace încă, atât cât a mai rămas din el, un rol în Europa. Poate părea puțin ditirambic, dar, alături de mărturiile mele, sunt mărturiile unor străini, ca de pildă un volum apărut în limba franceză, la București, în franceză pentru că sunt textele originale, și este impresionant să vezi cum diverse personalități, din diverse domenii, în epocă, vorbesc despre București. Și nu numai subiectiv, pentru că unii dau documente, unii sunt diplomați, alții sunt doctori care au contribuit la evoluția facultăților sau a practicii medicinei în țara noastră. Or, lucrurile acestea se leagă și confirmă aprecierile noastre despre calitatea Bucureștiului.

Vreau să spun că unele locuințe de care v-am vorbit au surprins pe mulți și surprind și astăzi prin valoarea lor de locuire și prin ținuta lor, prin atmosfera și confortul pe care

îl oferă, de a coborî în curte, de a lua masa în curte, sub arbori. Știți că sociologii, antropologii vorbesc și analizează viața la bloc și viața la curte, cum se spune. Mie îmi place să aud: la curte. Cuvântul s-a tocit, sintagma s-a tocit, dar are ceva de domnesc: la curte! Locuiești la curte! Să știți că un copil care trebuie să fie echipat ca să coboare de la etajul trei și să iasă în stradă are cu totul altă viață decât un copil care iese de zeci de ori pe zi, intră și iese, din locuința lui în curte. Îl cheamă și îi dă să mănânce, și el pleacă iar afară, și îl cheamă la telefon, și aleargă să-și mai ia o jucărie, adică e o cu totul altă viață. Or, astea se adună și îi impresionează chiar pe vizitatorii străini din ziua de astăzi.

În ce privește arhitectura dintre cele două războaie, care și ea a avut de suferit în timpul lui Ceaușescu, și care a fost demolată, dacă mergi la Paris și vezi arhitectura din acea vreme, de tipul locuințelor de care vorbim, nu-ți vine să crezi, e déjà vu, e ceva absolut cunoscut pentru noi, pentru că vezi în Paris construcții din aceeași perioadă cu cele de la noi. Deci nu poți să nu poziționezi Bucureștiul în lume! Cu valorile lui, cu un rol important pe care l-a jucat. Și deși s-a făcut prea multă paradă de Micul Paris, Paul Morand și alții vorbesc de Micul Paris și înțelegi de ce. Ei își motivează această comparație.

Desigur, Bucureștiul a evoluat de-a lungul anilor. Din casa în care stăteam și care se găsea exact în axul est-vest al Mănăstirii Antim, vedeam cum în curțile din vecini se fierbea, intempestiv și ocazional, porumbelul, adică porumbul care se vindea pe urmă. Sau obiceiuri pitorești, cum ar fi iaurgii care veneau, țiganii care veneau să spoiască tingirile, să le cositorească, oltenii care aduceau în curte nu numai zarzavaturi, ci și pește proaspăt și strigau și intrau în curțile noastre. Și pâinea de la Gagge și de la Herdan, care veneau cu mașinile lor și-ți lăsa în fiecare zi ceea ce ai comandat. Și lăptăreasa venea și-ți lăsa laptele și nota pe tocul ușii, că se plătea la săptămână, sau la chenzină, sau la lună. Mai erau și bragagiii, mai erau fel de fel de lucruri foarte pitorești. Dar cred că ar fi mai interesant să punctăm faptul că existau instituții și clădiri foarte frumoase.

Printre locurile interesante și de valoare din oraș, pitorești și utile, era Piața de Flori, undeva lângă Piața Unirii de astăzi, în spate, lângă Curtea-Veche. Sau erau anticarii, lângă CEC, lângă magazinul Victoria. Piața de Flori și Piața Anticariilor erau organizate ca rotonde, unde de jur-împrejur puteai să cumperi, pentru că ei erau concentrați în mijloc, spate în spate. Foarte interesante le erau magazinele, cu portic, unde stăteau la umbră și consultai cărțile. Nu mai vorbesc de Târgul Moșilor sau de alte locuri celebre, cum erau grădinile de vară, unde cânta Maria Tănase sau Grigoraș Dinicu. Era Capșa, bineînțeles.

Mă lezează distrugerile

După cutremurul din 1977 multe au fost demolate. Conducerea de atunci a profitat, meschin, de cutremur și, în loc să sară în ajutor, ei au lansat formula, lozinka, zvonul că din cauza cutremurului aceste case tind să se

prăbușească. Și atunci au început demolările, pe acest motiv. Și bineînțeles că au început cu edificiile pe care nu mai voiau să le aibă pe harta orașului. Prima biserică din București care s-a demolat atunci a fost Biserica Enei, de lângă Arhitectură. Treceam, veneam la Arhitectură în fiecare zi, o vedeam... Deja funcționam într-o Comisie a Monumentelor Istorice, pentru că, încă din vremea lui Vasile Drăguț, înainte de '77, fusesem invitat să fac parte din comisia de avizare, de la Direcția Monumentelor Istorice. Director era Vasile Drăguț. Acolo am beneficiat de o experiență, alături de niște oameni extraordinari, printre care un patriarh al restaurărilor de la noi din țară, care a fost Ștefan Balș. Oamenii de calitate lui făceau referate, discutau, își prezentau lucrările, și așa m-am școlit acolo. Pe urmă, sub Ceaușescu, am fost numit - pentru că ei știau să folosească persoanele deja formate - într-o comisie de stat. Comisia nu mai avea, ca înainte, 20-30 de oameni, ci erau vreo 100, pentru că eram împreună cu muzeele și pentru că apăreau fel de fel de demnitari ca ministrul vămilor, sau ministrul de interne. Și, cunoscând domeniul, am intervenit când mi s-a cerut avizul pentru demolarea acestei biserici, arătând că era foarte robustă, foarte solidă și ne-am împotrivit. Și atunci, în calitate noastră de membri ai Comisiei de Stat pentru Patrimoniul, pentru protecția patrimoniului - eram mai mulți cei care lucram - am protestat, ne-am împotrivit, dar simțeam că suntem înșelați. Ni s-a spus că se va interveni și nu se va da avizul, deci nu are rost să protestăm. Când ne-am întors la școală, de la ședința cu Tamara Dobrin și cu alții, am văzut o scenă extraordinară. Pe terasa de la Teatrul Național de astăzi, lumea se uita cum din Biserica Enei ieșea ca un fum un praf ușor. Ei demolau biserica pe dinăuntru. Era la început și se temeau de lume. Era teoria cu doi pași înainte și un pas înapoi și încă umblau cu binișorul. Adică chemaseră

armata și se urcaseră în cafas, asta este corul, balconul corului, și demontau de sus în jos, și cărau cu niște coșuri mari. De vizavi, într-o tăcere mormântală, mulțimea se uita cum iese praful de la ce demolau ei pe dinăuntru. Când am întrebat la Patrimoniul de ce desfac icoanele, stratele, candelarele, ni s-a spus ca au de făcut lucrări de reparații și, ca să nu le strice, le depozitează undeva. Dar ce lucrări de reparație? Biserica fusese consolidată de profesorul Grigore Ionescu, care a fost decan al școlii noastre de arhitectură, o somitate, și era foarte bine consolidată! Și atunci au lovit-o cică din greșeala cu o macara care lucra la blocul Bavaria, de alături, care a fost afectat într-adevăr de cutremur. N-au lovit-o bine și atunci au mai lovit-o încă o dată „din greșeală”. Dar și așa ținea perfect. Totuși, s-a demolat.

Au lovit-o după ce au scos mobilierul dinăuntru și după ce au luat icoanele?

Au lovit-o înainte și pe urmă au spus că din cauza asta trebuie demolată. Dar ea ținea perfect! Se făcuse doar o gaură. Asta a fost prima. Și pe urmă, pentru că locuiau în zona centrală, am văzut într-o dimineață că noaptea demolaseră Biserica „Sfântul Spiridon”, de la poalele Căii Victoriei.

Într-o noapte au demolat-o?

Într-o noapte, da, și dimineața deja întindeau pământul peste fundații.

Biserica asta are o situație specială. Când, în copilărie, mergeam la școală, mai coboram acolo, la bisericuță, să ne închinăm, cerându-i lui Dumnezeu, cum cer elevii, să ne dea de la pagina 2 la pagina 7, să nu ne dea subiectul cutare, deci cunoșteam foarte bine bisericuța asta, care era o frumusețe. Într-o zi l-am văzut pe lorga citind pisană,

care era în mai multe limbi. După ce s-a demolat biserica, vedeam că întindeau pământul peste ea și milițienii nu-i lăsau pe cetățeni să arunce flori și să aprindă lumânări. Biserica asta era scufundată, ca toate bisericile vechi, pentru că orașul crește! Toate aceste biserici vechi de câteva sute de ani sunt mai jos decât restul terenului și cobori pe trepte la ele sau, ca la Biserica Doamnei, treci pe o pasarela, de la terenul de acum la pridvorul de atunci. Deci, un metru din biserică exista în pământ, acoperită. Și acum au reconstruit biserica folosind acel metru. Adică peste fundații mai exista aproape un metru de zidărie! Și înăuntru stâlpi, și zona altarului toată, tot zidul de perimetru al bisericii.

Tot așa a fost la Biserica „Sfânta Vineri”. Acolo, cine protesta era amenințat și gonit. Era înconjurat șantierul cu camioane ale armatei și lumea încerca să ia câte o cărămidă, să o ia acasă, ca pe un lucru sfințit. Oamenii, săracii, aprindeau lumânări, stăteau cu lumânarea aprinsă, ca la mort.

Pe urmă celelalte, pe care le-au pus în lanțuri și le-au tras. Biserica Schitul Maicilor, sau Biserica Olari, sau Biserica „Mihai Vodă”. La Olari, noi, care lucram cu Monumentele și cu Primăria, am dat un aviz în care s-a consemnat că au fost toți de acord - și beneficiarul, și Proiect-București, și ceilalți - s-o lase! Chiar dacă o muta un picuț, s-o lase pe Calea Moșilor, pentru că ea era într-un scuar pe Calea Moșilor! Și era foarte interesant, pentru că era acolo o inflexiune și fie

că veneai dinspre Bucur-Obor, fie că veneai din Bulevardul Carol de astăzi, o vedeai! Și stătea foarte bine, într-un scuar oval. Totuși, împotriva avizului acceptat și de ei, au tras-o, au mutat-o în spatele unor blocuri, nu departe de Calea Moșilor. Dar ar fi putut să fie la față. Au ignorat avizul, l-au călcat în picioare. De fapt, era o politică, pe care o vedem și astăzi, și anume de pași mărunți. Adică, ei acceptă ceva, pe urmă dau înapoi, pe urmă iese un slogan, pe urmă spun că a fost altceva.

Pentru „Mihai Vodă” și Văcărești am protestat oficial. S-a făcut mare caz pentru că s-a transmis la Radio Londra de vreo șase ori scrisoarea pe care am semnat-o șase persoane. Eu n-am auzit... nu spun că nu ascultam Radio Londra, dar s-a întâmplat că n-am auzit citându-mă - că-i numea pe semnatori -, dar am auzit de la unul și de la altul. La un moment dat eram îngrijorat, că făceau o propagandă... și eu eram bine, lucram în posturile pe care le ocupam și nu m-a chemat nimeni să mă tragă la răspundere. Asta a fost în 1987-'88.

Și protestul cu Văcăreștii la un moment dat era la un loc cu cel pentru „Mihai Vodă”. Textul, pentru vremea aia, era destul de aspru, dar era profesional, nu atacam politic. Gravitatea gestului politic rezulta. Dar noi vorbeam în calitate noastră de apărători ai patrimoniului și eram numiți în funcții chiar de ei.

Cei care lucrau într-un domeniu mai curat puteau să mai îndrepte câte ceva. Nu prin proteste, ci prin avizele pe care le dădeau, prin argumentele pe care le aduceau într-o comisie de avizare. Și unele monumente, puține, s-au salvat. Vă dau un singur exemplu, preotul Voicescu, care a slujit la Biserica din Sapienței, a venit la un moment dat și m-a rugat să intervin pentru că cei care conduceau voiau să mute, chiar începuseră să mute, Biserica „Mihai Vodă” și s-o pună în locul biseriței de la Sapienței.

Eu eram și secretarul Uniunii Arhitecților, de fapt erau trei secretari și eu eram cu partea culturală. La un moment dat am protestat față de demolarea satelor, am protestat oficial în biroul Uniunii, în ședințele respective, ca persoană publică, într-o ședință publică. Și nu s-a putut vota din cauza noastră, pentru că am mai câștigat de partea mea câțiva. Nu eram de acord ca Uniunea Arhitecților să-i acopere, exprimându-și acordul pentru demolarea satelor. Deci nici nu se pune problema ca noi să susținem sau să semnăm așa ceva, și nu s-a semnat. Practic, se cerea ca - Uniunea Arhitecților - noi să scriem, să facem o declarație publică cum că se face bine că se sistematizează satele. Ei, atunci știți ce s-a întâmplat? După vreo trei-patru săptămâni s-a convocat o altă ședință, la care nu am mai fost chemat eu, nu mai erau chemați cei care n-au vrut să voteze, și atunci s-a votat. Și pe urmă unul dintre funcționari a fost trimis pe la ambasade, din ambasadă în ambasadă, să comunice personal mesajul Uniunii Arhitecților... deci n-au transmis-o oficial.

N-am fost singurii. N-au fost puțini cei care au făcut proteste. Poate că n-au fost așa de mulți cât ar fi trebuit, dar totuși au fost mulți. Și Biserica Ortodoxă Română a dat bani și a chemat proiectanți și a construit în acea perioadă. Pe de o parte era obligată să demoleze, pe de altă parte, însă, au lucrat. Cunosce zeci de arhitecți proiectanți și restauratori, constructori, ingineri care au făcut consolidări și pictori care au restaurat pictură, care au lucrat din plin.

În același timp cu demolările...

Da, da. Au fost și măsuri din astea... cum să spun, discrete, în niciun caz de paradă, într-un fel, așa, blând, semi-ascuns.

În altă ordine de idei, expoziția aceasta din '96, „Bucarest, sans frontiers”, a făcut o foarte bună impresie. Atunci s-au adunat și piese din astea de cahle, de sobe, fel de fel de piese eterogene, pe care de cum când le vezi îți dai seama, prin ele, de valoarea caselor. Pentru că în arhitectură se spune că o construcție este un document mai puternic decât un document scris, pentru că un document scris este deja interpretat de cel care l-a scris, pe când asta este cel adevărat, pe el poți să-l interpretezi tu, în toate felurile. Ca materie, ca tehnică de construcție, ca detaliu, ca influențe, prtecum circulația de idei și de marfă. De asta spun că e un document și de-asta am luptat și luptăm să se păstreze din București aceste valori.

Cât privește centrul civic de azi, de multă vreme se discută ca pe dealurile, puținele dealuri ale Bucureștiului - și unul era Dealul Arsenalului, unde este acum Casa Poporului - să se facă unele dotări publice. Se vorbea de o școală, de o Politehnică, de ceva mareț. Nu era vorba de administrație. Pentru administrație erau clădirile din centru, foarte valoroase. Se vorbea, deci, să se construiască pe zona asta mai înaltă a Bucureștiului și au fost niște concursuri. Și au fost și în timpul lui Ceaușescu. Au fost vreo 10-12 colective, dintre care unele bune, care au prezentat lucrări interesante. N-am participat, dar am văzut ceva din studiile care s-au făcut atunci. Încet-încet s-a ales, bineînțeles, ceea ce convenea regimului.

Cezar Lăzărescu, văzând că este solicitat încoace și încolo, a început să abuzeze și să asculte de ceea ce i se cerea, deci să facă o arhitectură mai puțin valoroasă decât ceea ce făcuse pe litoral. Să preia chiar lucrări ale altor colegi, cum a fost cu Teatrul Național, la care se încercase la început să fie ceva modern, contemporan, dar să aibă și vagi trimiteri la arhitectura românească de altă dată. Dar, până la urmă, Cezar Lăzărescu, la cererea lui Ceaușescu - care nu suferea să inaugureze teatrul făcut de Gheorghiu-Dej, deci de înaintașul lui - a făcut ceea ce se vede astăzi, ca să acopere turnul scenei și a mai adăugat niște etaje false, niște ferestre goale, exact ce ceruse Ceaușescu. Cezar Lăzărescu a fost unul dintre cei mai doriți să realizeze centrul civic.

Se demola, se demola în neștire. Atunci când venea pe teren, Ceaușescu, cu sau fără soție, cu toți subalternii lui, vedea ce s-a demolat și evident că la marginea demolărilor el vedea casele care rămăseseră în picioare, uneori vedea spatele caselor, sau anexele lor. „Dar cu astea ce este?”, întreba el. Credea că din Casa Poporului și din piața mare or să se vadă astea! „Dați-le jos!” Și așa creștea încet-încet demolarea, într-un mod... bolnăvicios! Până unde demolezi? Unde te oprești? Cât vezi cu ochii, sau nu mai vezi nimic! S-ar fi putut pune perdea de arbori, să se limiteze dezastrul. Dar s-a demolat, s-a demolat. Din cauza asta, în unele părți, cu excepția axului principal, Casa Poporului este înconjurată de un deșert! De maidane! Adică a fost o demonstrație bolnăvicioasă, paranoică, ale cărei efecte se văd și astăzi și în care, din păcate, au fost implicați și arhitecți.

Aici ar fi de povestit două etape. A apărut Anca Petrescu, o necunoscută în breasla arhitecților, care a mizat pe două sau trei lucruri. Mai întâi pe faptul că era tânără. Cei care fuseseră chemați, la un concurs public, cu invitații, erau arhitecți consacrați, așa cum se obișnuiește și în străinătate, ca să conteze la început, mai ales la o lucrare așa de amplă, pe niște oameni de meserie, care aveau experiență, care aveau realizări și care puteau face față unui program așa de complex și de important îi inviți. Anca Petrescu avea avantajul tinereții și - politic ajutată de Nicușor Ceaușescu - avea un atu. Era tineretul țării, era pătura înfloritoare. Bucuria unui profesor este să vadă rezultatele pozitive ale

studentilor lui. Deci nu vorbesc critic de Anca Petrescu pentru că era tânără, dar ca istoric aduc în discuție faptul că ea a intrat pe una din ușile deschise de băiatul Ceaușescu. Pe de altă parte, cei chemați acolo încercau să facă, totuși, ceea ce învățaseră dinainte. Și nu plăcea! În al treilea rând, Anca Petrescu făcea tot ce i se cerea. Și Ceaușescu era năbădăios și se schimba de la o ședință la alta: mai înalt, mai mare, mai veche ca formă, mai pompoasă, mai multă marmură. La un moment dat toate carierele de marmură din țară lucrau pentru acest șantier, toți specialiștii din țară fuseseră scoși, chemați pe linie de partid și lucrau aici, și au lucrat ani și ani de zile.

S-au cheltuit bani enormi, li s-a plătit lucrul foarte bine și asta a început să atragă tineri, oameni de specialitate, o masă de arhitecți și de constructori. Anca Petrescu a devenit un fel de manager, deși n-avea nici această calitate. Cei care au lucrat acolo au început să se simtă bine! Cunosc arhitecți care nu se simt vinovați... Au fost chiar mulțumiți că au lucrat. Desenau detalii de capitele, chestii clasice, pe care n-aveau ocazia să le facă la celelalte blocuri, amărâte. Se socoteau cineva! Lucrau la unul dintre primele palate ale țării! Primeau salariu și prime corespunzătoare! Aveau de-a face cu constructori de prima mână din țară, cu materiale scumpe! Adică era un fel de tentația diavolului.

Unii dintre noi am încercat să fugim! Ne-am refugiat construind la munte, construind clădiri tehnice, construind agenții de voiaj etc. Eu lucram la școală, am scos două cărți: „Arhitectura, obiectiv și cadru pentru turism” și a doua carte, care se sprijină pe teza de doctorat, „Zone pietonale urbane”.

Trebuie să existe legături între vechi și nou

Sunt colțuri în București foarte interesante. Nu numai străzile importante, cum ar fi Dacia, Polonă, unde mai sunt case boierești, sau Parcul Ioanid, jur-împrejur, ci străzi ca Toamnei sau Plantelor. Sunt niște străzi, unele lungi, importante, care sunt chiar deosebit de valoroase, cum ar fi strada Calomfirescu, sau Stelea Spătaru, Paleologu chiar! Și sunt unele străzi care, din fericire, păstrează mai multe case una lângă alta, deci care ar putea să fie păstrate

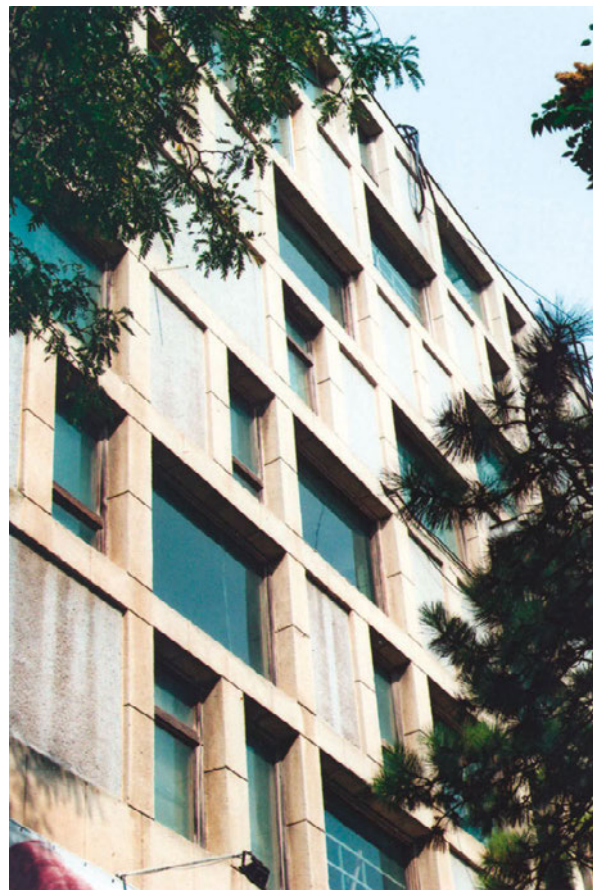
chiar dacă s-a băgat un bloc sau două peste ele. Adică, dacă am porțiuni dintr-o stradă, cu 10-20 de case, astea constituie un tronson, un punct din Bucureștiul de altădată. În anumite unghiuri nici nu vezi casele noi, adică te simți în Bucureștiul de altădată. Atmosfera este extraordinară.

Asta a fost cu Casa Poporului, adică au fost dați deoparte rând pe rând cei care lucraseră la concurs. A fost dat deoparte, spre surpriza lui, chiar și Cezar Lăzărescu și a rămas Anca Petrescu, cu pleiada de care s-a înconjurat. Printre ei erau arhitecți buni. Unii poate că au fost obligați să lucreze! Sigur, noul centru este o rană. Strada asta a tăiat orașul cum ai tăia un om. Nu mai puteai să treci dintr-o parte în alta. În timpul lui Ceaușescu, pe toată lungimea, de la Piața Unirii până la Casa Poporului, nici nu aveai voie să treci dintr-o parte în alta. Pe urmă au apărut zeci și zeci de plăcuțe cu „Trecerea interzisă” și cordoane, ca nu cumva să traversezi, deci odată înscris pe un trotuar, trebuia să te duci până la Casa Poporului fără să traversezi... Ceea ce este absolut stupid!

Casele au stat goale un an, doi ani, până când au venit anumite persoane, securiști. Cert este că se întâmplau niște lucruri pe care astăzi nu le mai poți crede! Adică sloganurile și îndoctrinarea nu erau o glumă. Bucureștiul putea să fie demolat sau construit cum voiau ei, pentru că ei erau acoperiți de legislație, care era în așa fel făcută încât, deși semăna foarte mult cu legile din Occident, era altceva. Nu se aplica legea respectivă decât în anumite paragrafe și te numea dușmanul poporului dacă nu făceai cum ziceau ei. Deci oamenii care au lucrat în condițiile astea poate că nu sunt toți de vină. Poate că, săracii, au optat între pușcărie și un

loc liniștit... Școala era foarte bună, îi pregătea foarte bine, iar tinerii aveau nevoie să se afirme, aveau nevoie de un loc de muncă în București și era o construcție imensă, cu specialiști de prima mână, cu plăcerea de a lucra pentru un edificiu important. Asta a fost povestea de atunci.

Am să vă mai spun ceva despre protestele făcute în perioada respectivă, a demolărilor. Să știți că am fost mulți. Atunci m-am bucurat și m-am simțit onorat să fiu lângă niște personalități ca Grigore Ionescu, sau lângă Radu Popa, arheologul, care și el a semnat. Au fost mulți oameni care au luptat puternic pentru monumente, cu vehemență și cu folos. Noi trăiam înregimentați în această luptă și mi s-a părut un lucru foarte normal să lupt pentru ideile mele

profesionale! Că noi atunci nu am făcut un protest politic. Noi arătam ce valoare prezintă pentru țară un monument, pentru poziția țării în lume.

Eu cred că din ce am discutat se poate deduce că Bucureștiul ar trebui apărat astfel în continuare. Ar trebui să se păstreze lucrurile de valoare: fie ca monumente, fie sentimentale, fie ca atmosferă specifică, cu străzi, scuaruri, parcuri, clădiri unicate, ansambluri. Adică sunt puncte din București care ar trebui salvate. Din păcate unele case au suferit transformări, unele au fost demolate, altele au fost pocite, de exemplu, cu o ușă de garaj pe fațada principală. Unele au fost supraetajate, alții au stricat modernizând.

Sunt case extrem de frumoase și de valoroase și prin ceea ce reprezintă. Este o casă pe Paleologu, la nr. 12, care este Art Nouveau, e între două străzi, Negustori cu Paleologu, și care este în mod cert făcută de arhitectul care a făcut și Casa Oștirii, Cercul Militar din București și Marea Adunare Națională din Dealul Patriarhiei.

Maimarolu.

Da. Casa asta este o casa obișnuită, cu demisol, parter și o mansardă. Puțin franțuzească mansarda. Să vă mai spun un amănunt despre București. Se zice că astfel de case obișnuite aveau modele. Aceste marchize și aceste profile, unele acadramente ale unor ferestre, cu frontoane, curbe sau drepte, le găsiți la Banca Națională, corpul vechi, iar o marchiză din asta cu totul spectaculoasă este la Palatul Cantacuzino, de pe Calea Victoriei.

Acestea au putut fi model! Oamenii bogați sau cei care munciau și făceau casele cu împrumuturi au lăsat aceste case. Eu am act de la bunici în care se vede cum pe galbeni, apoi pe lei au cerut împrumut. Urmează actul prin care li se scotea casa de sub ipotecă, pentru că ei luau împrumutul cu ipotecă pe teren și pe casă, deci, dacă nu puteau să termine lucrarea sau să-și plătească datoria, li se lua casa. Dar nu întotdeauna casele au avut modele, pentru că unele au fost făcute în aceeași perioadă, în același an. Am găsit case în care elementul care pare model și care este generos și nobiliar este făcut în același an cu casa care îi semăna.

Mi se pare că merită ca orașul să își revină din leșinul pe care l-a avut și să înceapă să aibă posibilitatea să-și întrețină casele și să facă noi case, cum au făcut cei dinainte. Așa trăiește un oraș. Un filozof grec se întreba dacă orașul e făcut din locuitorii lui sau din construcțiile lui? Răspunsul e clar: din locuitorii și din construcții. Teoria monumentelor este că, dacă adaugi ceva, să adaugi ceva contemporan! Adică poți să dialoghezi cu arhitectura veche. Dar pentru asta trebuie o politică, trebuie muncă, trebuie dragoste și mai ales trebuie cunoaștere. Nu poți să iubești o persoană dacă n-o înțelegi și nu poți s-o înțelegi dacă nu o cunoști!

Oricât s-a distrus, lucrurile astea, după mine, sunt ca pielea sănătoasă, care se leagă în jurul rănii și poate să repare rana. Acest plan general nu se rezolvă decât din aproape

în aproape. Un mare arhitect spunea că o casă este făcută din detalii. Lucrurile mărunte, materialul, lucrurile pe care pui mâna, care te înconjoară, spațiul din arhitectură este mărginit de obiecte, de ziduri, de arbori, de o arcadă, de coloane, chiar când nu e zid. Așa trebuie lucrat, cu legături între ce e vechi și ce e nou, între casa propriu-zisă și curtea ei, și strada ei, și scuarul, și încrucișările, și arborii și grădinile, și atunci încet-încet se poate țese. Nu numai la nivelul asta, vechi, de care vorbesc. Dar „vechi” sunt chiar și cele cu alură nouă, cum sunt bulevardele cu arhitectură interbelică. Impresionante sunt și edificiile mari, cum sunt edificiile publice. Pentru că, alături de Banca Națională, făcută de un francez, există și fostul CAM, de pe Calea Victoriei, casa albă, cu turn, cu ceas, vizavi de Muzeul Colecțiilor, făcută de Duiliu Marcu. Adică, noi avem palate moderne în București, și atunci personalitatea orașului se compune, ca și fața omului, care știți că nu este perfect simetrică. Dacă abați dreapta omului și o pui în stânga, omul își pierde individualitatea, e mai neinteresant. Tot așa și orașul. Asta nu înseamnă că varietatea aceasta a orașului îți dă dreptul să faci orice. Această varietate a orașului este o creștere continuă a unor oameni care au luptat pentru ceva. E vorba de o viziune generală. Trebuie să ai o privire generală, specialiștii să se adune și să discute. Așa cred eu că orașul, zona intermediară, zona care se apropie de cea veche, ar putea fi îmbunătățită prin chirurgie și dinăuntru, și în afară. Cei care au apărat patrimoniul au câștigat pentru arhitectura nouă. În arhitectură, sentimentul, mesajul, valoarea artistică contează cel puțin cât valoarea fizică, materială. De pildă, să lași printre blocuri să se vadă, să pui capăt de perspectivă ceva vechi. Așa cum s-a făcut în Piața Palatului, piața nouă a palatului, a Sălii Palatului, când s-a construit de niște arhitecți de calitate curbura aceea și s-a lăsat să se vadă turnul Bisericii Luterane! Și Biserica Luterană! Cineva dușmănos ar fi acoperit-o total! Ei au retras blocurile și se vede! Acea apariție în piață valorifică punctul acela. Plus blocurile lui Duiliu Marcu de pe Luterană, și de pe Știrbei Vodă. Asta cred eu că în București ar trebui croșetat, țesut! Așa, încet-încet, cu bunăvoință, așa cum are grijă de un material de lână o bunicuță pentru nepot, pentru că pulovărașul este rețeaua orașului și e foarte importantă pentru viața locuitorilor.

Povestea asta cu calitatea spațiului formativ pentru om contează enorm! De-asta trebuie păstrată o casă bună, de calitate, de-asta trebuie păstrat orașul, cu calitățile lui, pentru ca omul să se formeze normal. Spațiul arhitectural te face să vezi altfel lumea, pentru că omul are memoria spațiului.

Interviu realizat de Raluca Popa, 5 iulie 2002, în „Arhiva de Istorie Orală, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței - Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului” (nr. 1527) și publicat în Esența unui oraș. Despre demolări, case și oameni în București, editor Georgeta Pop, Fundația Academia Civică, 2017.

MIRA GRAZIELA DORDEA

(1934 BUCUREȘTI - 2017 MÜNCHEN)

Școala de arhitectură și, în general, întreaga profesiune sunt mai sărace căci au pierdut prin profesoara Mira Graziela Dordea (n. Voitec) încă o personalitate de valoare. Ea a rămas în memoria numeroaselor generații de studenți cărora le-a fost dascăl prin cursurile predate, prin îndrumarea echipelor studențești din cadrul campaniilor de relevée, de-a lungul anilor, în diferite zone și localități ale țării. Cu toate acestea, discreția și modestia sa, caracteristică adevăraților intelectuali, au făcut ca personalitatea arhitectei și profesoarei Mira Dordea, altminteri puternică, să fie puțin cunoscută și apreciată în afara cercului de apropiați.

Născută la 18 octombrie 1934 în București, și-a urmat studiile liceale în orașul natal unde, între 1952 și 1958, și-a făcut studiile de arhitectură la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu”, obținând diploma de arhitect în 1959. Au urmat 6 ani de activitate la Institutul Proiect București, colaborând la proiecte ample de sistematizare, precum studiile pentru Inelul II al orașului, planul director pentru zona de nord și cea de nord-vest și la schița planului general de sistematizare (1962-1963).

Din anul 1965 până la pensionare, în anul 2000, a fost cadru didactic la , la catedra de Istoria Arhitecturii. personalitatea și cariera profesională îi sunt caracterizate cel mai bine de această lungă perioadă. A fost perioada în care Mira Dordea a demonstrat pe deplin vocația și calitățile de dascăl devotat istoriei arhitecturii și școlii de arhitectură, dar făcându-și remarcate și valoroase calități de cercetător de certă rigoare științifică. S-a format în domeniul istoriei arhitecturii în ambianța stimulatoare, protectoare și înțeleaptă instituită de șeful catedrei, profesorul Grigore Ionescu, alături de Gheorghe Curinschi, Sanda Voiculescu (de care a legat-o o prietenie îndelungată), Dinu Theodorescu (până la plecarea acestuia din țară, la începutul anilor 1970) și, în anii '80, Anton Moisescu. Mira Dordea și-a perfecționat pregătirea prin participarea la cursurile organizate la Perugia, în cadrul „Universității italiene pentru străinieri” (1968-1970) și, apoi, la Statele Unite, având o bursă Ford (1973-1974), cu stagii la American Council of Learned Societies, Smithsonian Institute, University of Maryland - School of Architecture, University of Columbia - School of Architecture, Biroul de arhitectură Harry Weese.

Perfecționarea sa științifică s-a făcut și prin cercetarea de doctorat. Teza sa - Elemente gotice în arhitectura Moldovei - secolele XV-XVII - elaborată sub îndrumarea lui Grigore Ionescu și susținută în anul 1972, a urmărit aprofundarea investigațiilor privind manifestările arhitecturii gotice în Moldova, fiind, la vremea respectivă, prima cercetare de acest fel din România. Lucrarea a fost publicată în două ediții, (în 1976 și 2004) sub titlul Reflexe gotice în arhitectura Moldovei.

Cariera didactică s-a concentrat, în bună măsură, în cursurile pregătite cu migală și îmbunătățite mereu. Începând cu anul 1972 a fost titulara cursului Istoria arhitecturii - Renașterea și barocul european, unul din cursurile fundamentale pentru formarea culturii profesionale a studenților. Conținutul prelegerilor a fost rezumat în cursurile tipărite, în variante succesive, pentru uzul studenților și, apoi, revizuit, a fost publicat sub titlul Renaștere, baroc și rococo în arhitectura universală, la Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1994, ilustrată cu desene ale studenților săi.

Din a doua jumătate a anilor 1970, a susținut cursul opțional Școli și curente în arhitectură, curs de largă respirație culturală.

Dincolo de activitatea didactică, făcută mereu cu dăruire și plăcere, Mira Dordea și-a îndreptat eforturile spre cercetarea științifică de specialitate, cu rezultate dintre cele mai consistente. Câteva au fost direcțiile care rezultă din lunga listă a lucrărilor, direcții care au ca punct comun istoria (din diferite epoci) a arhitecturii românești. A fost o activitate puțin cunoscută, făcută cu discreția, inteligența și devotamentul care o caracterizau și care conturează o personalitate dedicată pe de-a-ntregul domeniului profesional.

Una din direcții a constat, în urma unei strănse colaborări cu arheologii, în studiile de reconstituire a unei porți a cetății bizantine Păcuilul lui Soare.

Cealaltă direcție semnificativă a fost strâns legată de diversitatea studiilor, cercetărilor și proiectelor elaborate, în cea mai mare parte în cadrul Catedrei de Istoria Arhitecturii. Acestea se referă la probleme ale valorificării centrelor istorice (Suceava, Sibiu), la arhitectura medievală a județului Buzău, la restaurarea și reamenajarea unor importante monumente (Cetatea de scaun, Suceava), la arhitectura populară din Maramureș (locuința și gospodăria pe văile Izei și Marei). În acest context, unul din cele mai importate studii la care a participat a fost acela al determinării științifice

a centrului istoric și a zonei istorice a Municipiului București (1975-1976). Catedra de Istoria Arhitecturii s-a dovedit a fi fost, în pofida perioadei puțin prielnice domeniului, un nucleu activ în cunoașterea și protejarea patrimoniului construit al țării.

„În spatele” acestor lucruri s-a aflat, însă, OMUL, o persoană distinsă, profund atașată școlii, discretă și plină de umor, având însă bine fixate „principiile” academice ale relațiilor interumane - valabile, în orice situație politică. A fost o profesoară apreciată pentru vasta și solida sa cultură, pentru modul atractiv de predare, dar și pentru căldură profund umană cu care stabilea firesc, rapid legătura cu studenții. La fel de apreciată a fost de colegii mai vechi sau mai noi ai catedrei - printre care am avut cinstea să mă număr, după 1990 - dar și a întregii universități, pentru firea sa deschisă, directă, comunicativă.

A fost recompensată cu Medalia „Bene Merenti” a UAUIM în anul 2000 și cu Ordinul „Meritul Cultural” în gradul de Mare Ofițer în anul 2004.

Mira Graziela Dordea se înscrie în galeria selectă a profesorilor care, în diferite perioade, au servit cu devotament învățământul românesc de arhitectură.

P.S. Le sunt recunoscător fiilor Mirei Dordea, Gheorghe și Ștefan Dordea, arhitecți în Germania, pentru multe dintre informațiile transmise referitoare la viața și activitatea mamei lor.

autor: Nicolae LASCU

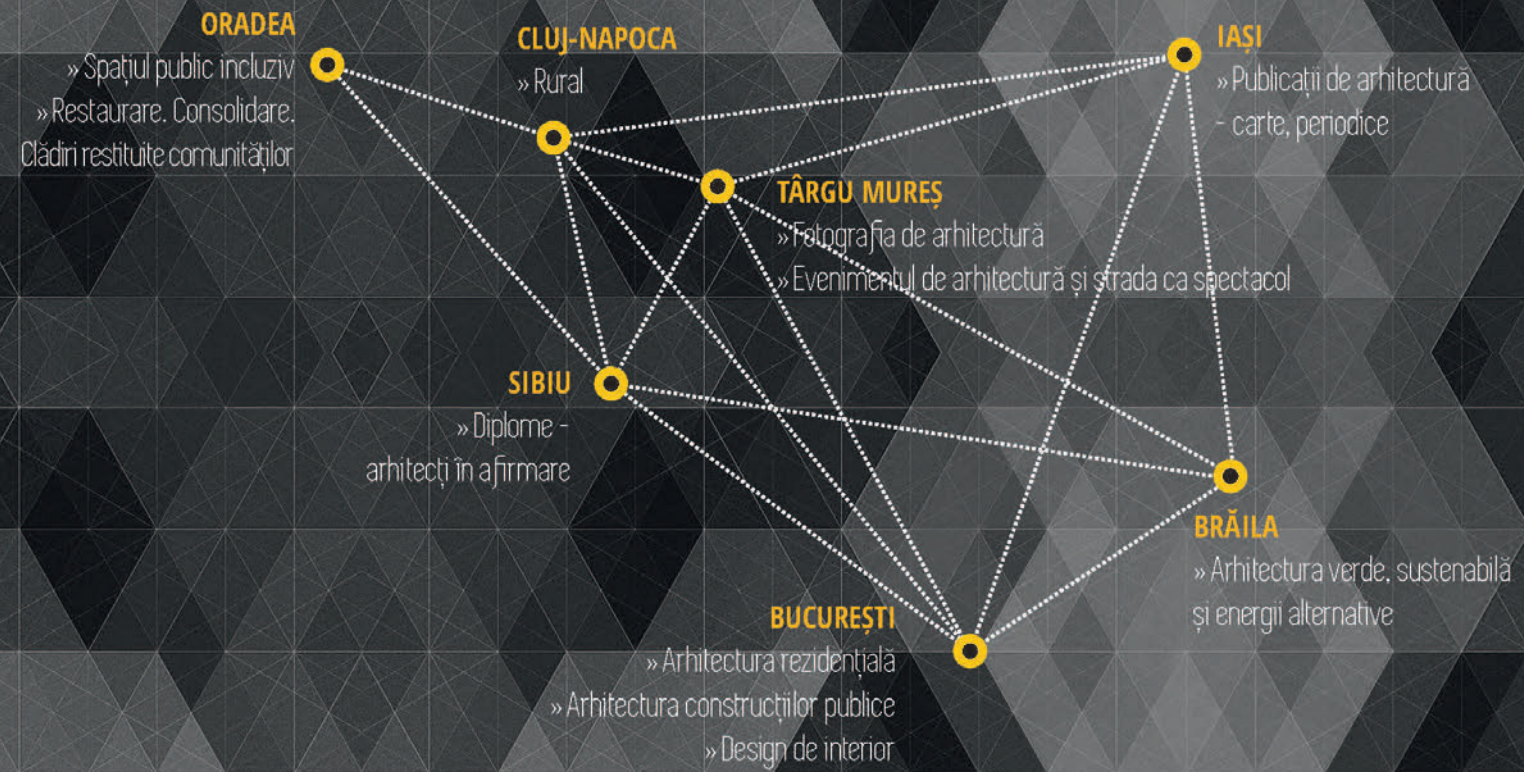

ARHITECTURA

REVISTA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA FONDATĂ ÎN 1906

arhitectura participativă

2-3/2018 (674-675)

Tema ediției din acest an a Bienalei este dedicată unei aniversări cu profundă rezonanță nu numai pentru arhitectură și profesioniștii acesteia, ci și pentru cultura și istoria națională: „100 de ani de Arhitectură în România”.

Ediția din 2018 aproape dublează numărul de secțiuni, față de ediția anterioară, pentru a cuprinde mai bine complexitatea manifestărilor și a expresiilor contemporane ale arhitecturii, introduce generația arhitecților tineri în competiția națională și se desfășoară, concomitent, în mai multe orașe în strânsă legătură cu evoluția fenomenului arhitectural. Ediția 2018 multiplică evenimentele ce însoțesc secțiunile Expoziției-Concurs prin conferințe, dezbateri, expoziții și lansări de carte.

1 octombrie 2018 - 31 octombrie 2018 www.uar-bna.ro

București, Oradea, Brăila, Iași, Târgu Mureș, Sibiu, Cluj

LUNA OCTOMBRIE, LUNA ARHITECTURII ROMÂNEȘTI

**BULETINUL
INFORMATIV
AL UNIUNII
ARHITECTORILOR
DIN ROMANIA**

Caseta redacțională

redactare:

arh. Ileana Tureanu -președinte UAR
arh. Ioana Alexe - tehoredactare
arh. Marina Macarie - sigla BIUAR

coordonator:

arh. Ileana Tureanu - președinte UAR

www.uniuneaarhitectilor.ro/BIUAR

ISSN 1582-2117

Se distribuie gratuit.

Contact

Centrul de Cultură Arhitecturală /
Secretariat /
Revista Arhitectura / Biblioteca
str. Jean Louis Calderon, nr. 48,
București, sectorul 2, cod 020038,

Secretariat: tel. 021.315.60.73,
0737.01.77.85,
uar_contact@yahoo.com,
secretariat@uniuneaarhitectilor.ro

Revista Arhitectura: tel. 076.819.81.78,
076.819.81.79,
office@arhitectura-1906.ro

Biblioteca (program cu publicul):
L-V - 10:00 - 16:00, tel. 021.310.91.94,
biblioteca@uniuneaarhitectilor.ro

